

NOVA GENERACIJA MLADIH: analiza uključenosti mladih u donošenje odluka

Impressum

Autorice:

Josipa Tukara Komljenović
Josip Miličević

Izdavačica:

Mreža mladih Hrvatske
Selska cesta 112c, 10000 Zagreb

Dizajn: ACT Printlab

Godina izdanja: 2023.

ISBN: 978-953-7805-41-8

loeland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

Mreža mladih Hrvatske koristi organizacijsku podršku Fonda za aktivno građanstvo, u razdoblju od 01.09.2022. do 30.04.2024.

Izrada ove publikacije omogućena je financijskom podrškom Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva kroz Razvoju suradnju u području centara znanja. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost autora i nužno ne izražava stajalište Nacionalne zaklade.

Sadržaj

1. UVODNO	4
2. MAPIRANJE OBLIKA SUDJELOVANJA MLADIH U DONOŠENJU ODLUKA	9
3. ISTRAŽIVANJE O SUDJELOVANJU MLADIH U DONOŠENJU ODLUKA	22
3.1. CILJEVI I SVRHA ISTRAŽIVANJA	22
3.2. METODOLOGIJA ANALIZE	23
3.3. UZORAK	24
3.4. OGRANIČENJA ANALIZE	28
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA O SUDJELOVANJU MLADIH U DONOŠENJU ODLUKA	29
4.1. UPOZNATOST MLADIH S RAZLIČITIM OBLICIMA POLITIČKE PARTICIPACIJE MLADIH	30
4.2. UKLJUČENOST I INTERES MLADIH ZA POLITIČKU PARTICIPACIJU	34
4.3. STAV MLADIH O DONOSITELJIMA ODLUKA	42
5. UMJESTO ZAKLJUČKA PREPORUKE	46
6. TABLICE	50
7. LITERATURA	54

Uvodno

Svaka analiza, rasprava ili politika o mladima u većini slučajeva započinje izjavama kako su mladi društvena skupina koja se nalazi u procesu tranzicije, u razdoblju između djetinjstva i odrasle dobi te kako na mladima počiva budućnost. Narativ se posljednjih godina iz *budućnosti* promijenio u *sadašnjost*, odnosno da mladi ne žele čekati budućnost već žele bolje i drugačije stanje *sada* - trenutnog vremena u kojem žive u skladu s njihovim trenutnim potrebama. Ova promjena rezultirala je i gledanjem na mlade ne više „kao problem“ već kao bitne dionike društva. Izmjena je dovela do pomaka u primjerice radu s mladima kroz koji je sada potrebno proaktivno djelovati i provoditi različite preventivne programe (radi prevencije rizičnih ponašanja), programe razvijanja različitih vještina (pripremanje za vještine potrebnih za razvoj mladih) i jačanja mladih za aktivno uključivanje u odlučivanje i organizaciju društvenog i političkog života (Orešković, 2021. prema O`Donoghue, Kirshner, McLaughlin, 2002.).

Mlade osobe nalaze se u razdoblju tranzicija (ne jedne nego nekoliko tranzicija) te su heterogena skupina, što su neminovne i neosporne činjenice, no jednako tako shvaćajući mlade unutar okvira heterogenosti nužno je uvažiti i njihove različite potrebe te različita modernistička i tradicionalistička ideološka opredjeljenja. Mladi, definirani prema Zakonu o savjetu mladih (kao trenutno jedinom zakonu koji definira kategoriju mladih u Republici Hrvatskoj) osobe su koje imaju od navršenih petnaest do trideset godina života. Kategoriju mladih moguće je definirati i s različitih psiholoških, socioloških ili pak filozofskih gledišta te je jednako tako moguće njihovu važnost za sveukupno društvo sagledavati dvojako – kao korisnu/aktivnu za pozitivan razvoj društva ili pak unutar okvira pasivne uloge. U svakom slučaju mladi se danas nalaze u vrlo nepovoljnoj poziciji, opterećeni setom globalnih problema (ekološka devastacija planete, ratovi, globalne migracije, itd.), ali i regionalnim i nacionalnim problemima (porast nacionalizma i fašizma, nezaposlenost mladih i nesigurni

radni uvjeti, posljedice pandemije COVID-19, stambena nesigurnost, itd.), kao i lokalnim problemima (korupcija, loša prometna povezanost, manjak prostora za kvalitetno provođenje slobodnog vremena, itd.). „Društvena obilježja mladih pokazuju da su oni raznovrsna društvena skupina čije se potrebe i problemi razlikuju ovisno o mjestu gdje žive, socijalnom, obrazovnom ili poslovnom kontekstu, kao i o specifičnoj generaciji koja nosi svoje izazove.“ (Gambiroža Staković, 2021.) Nastavno na prethodno spomenutu važnost za sveukupno društvo, mladi se susreću i s nametanjem određenih društvenih uloga, pri čemu se od njih ujedno očekuje da te uloge bespogovorno prihvaćaju i konformistički se uklape u postojeće okvire, ali i da ih istovremeno propituju i ruše, donoseći nova pravila, trendove i (pozitivne) promjene.

Potreba ove analize o uključenosti mladih u donošenje odluka i daljnjeg teksta ne leži u pretjeranoj teorijskoj konceptualizaciji pojmova, već sagledavanju trenutnog angažmana i uključenosti mladih u različite institucionalne i izvaninstitucionalne oblike političke participacije u Hrvatskoj. Stoga i samu participaciju mladih također možemo gledati dvojako, kao političku i/ili kao društvenu/građansku participaciju.¹ Definirajući političku participaciju u kontekstu participativne demokracije i u oprečnosti s formalno-reprezentativnom demokracijom shvaćamo ju kao stalno sudjelovanje i uključenost naroda u kontroli vlasti, postavljanju zahtjeva i procesima odlučivanja. Participacija je važna iz razloga jer pruža mogućnost(i) „slobode izražavanja i djelovanja ili ostvarivanja kvalitete života i političkog zadovoljstva ljudi. Politička participacija tako je preduvjet za sve druge slobode participiranja u društvu.“ (Vujčić, 2000.) Ona može biti konvencionalna (tradicionalna i građanska) i nekonvencionalna (protestna) te nastavno na to formalna (institucionalna) i neformalna (izvaninstitucionalna). Institucionalna politička participacija najčešće je usmjerena na izbore (kandidiranje, glasanje), a izvaninstitucionalna na političke bojkote, peticije, prosvjede, direktno obraćanje političarima_kama, građanski neposluh te korištenje nasilja u političke svrhe (Kovačić i Vrbat, 2014.).

Nadalje, gledajući mlade u kontekstu političke participacije u institucionalnoj politici, različita istraživanja pokazuju kako njihova participacija posljednjih desetljeća opada. Razlozi smanjenja participacije mladih uključuju neizlazak

1 Autorice ovog teksta su stava kako i svaki oblik društvene/građanske participacije ima određenu dozu političke konotacije (primjerice organizacija prosvjeda za besplatno fakultetsko obrazovanje). Također izostaje i jasno teorijsko razgraničenje u definiranju društvene/građanske i političke participacije zbog problematičnosti razlikovanja pojmova pa tako izostaje konsenzus između znanstvenika_ca i istraživača_ica o terminološkoj usklađenosti.

na izbore, neuključivanje u političke stranke, nepovjerenje u političke institucije i aktere, općenito nezainteresiranost za politiku, ali i izostanak onog prvog, početnog i ključnog koraka političke socijalizacije mladih (odgoja i obrazovanja za aktivno građanstvo te obrazovanja o političkoj pismenosti) (Gvozdanović et. al., 2018.). Brojne analize potvrđuju da je mladima potreban poticaj na participaciju te da nisu zainteresirani za konvencionalne političke teme (fiskalna politika, izborna politika) već češće za teme „zaštite životinja, očuvanje okoliša i pitanja smanjenja društvene nejednakosti“ (Orešković, 2021.). Kako bismo postigli veći interes mladih potrebna je već ranije spomenuta politička socijalizacija mladih s ciljem postizanja posjedovanja adekvatnog političkog znanja koje će onda mladima pomoći u boljem razumijevanju vlastitih interesa, kao pojedinaca_ki i kao članova_ica grupe, ali i boljeg shvaćanja utjecaja različitih javnih politika na njihove interese (Orešković, 2021.).

Političko ponašanje mladih manje je predvidivo od većine ostalih društvenih skupina iako isti predstavljaju velik politički potencijal. Razlog slabijoj participaciji mladih, uz prethodno naveden izostanak političke socijalizacije mladih, mišljenje je i mladih da je njihov politički utjecaj minoran jer oni vrlo malo sudjeluju u institucionalnoj politici, osobito u tijelima vlasti u kojima se donose odluke (Ilišin, 2003.). Politička i društvena moć mladih svedena je na minimum s obzirom da njihovi stavovi ne dopiru dovoljno do donositelja odluka te mladi drže da se njihovi zahtjevi ne čuju. Jednako tako, mladi su vrlo slabo zastupljeni u Hrvatskom saboru i biračkom tijelu (Ilišin, 2003.). Po pitanju stavova mladih o političkoj participaciji, istraživanje „Mladi i politika: trendovi (dis)kontinuiteta“ Vlaste Ilišin (Ilišin, Spajić Vrkaš, 2017.) pokazuje da je vrlo velik postotak mladih bez stranačkih preferencija (45,2%), bez ikakvog interesa za politiku (54,3%), potpuno i uglavnom nezadovoljni demokracijom u Hrvatskoj (57,7%) te niskog povjerenja u institucije. Daljnja istraživanja novijeg datuma potvrđuju prethodne nalaze koji pokazuju da čak 62% mladih nije uopće ili je vrlo malo zainteresirano za politiku općenito, dok svega 12% izražava velik ili uglavnom velik interes za nju (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017.).

U svom radu „Politička participacija mladih i politika prema mladima: Hrvatska u europskom kontekstu“ Vlasta Ilišin navodi još neke od razloga slabijoj participaciji mladih, odnosno kako njihovo mišljenje o minornom utjecaju proizlazi iz stava da su mladi „kritički distancirani od politike (na što upućuju stavovi da je politika nepoštena pa se zato mladi ne žele angažirati, da se politički akteri ne bave problemima koje mladi smatraju važnima, te da su njihovi vršnjaci previše zaokupljeni egzistencijalnim problemima da bi se mogli politički angažirati)“. (Ilišin, 2003.) Dodatno se ističe i stav mladih da su nekompetentni i

nezainteresirani (politika im je dosadna) te da nisu dovoljnoiskusni i osposobljeni za bavljenje politikom. No bez obzira na navedene pokazatelje apolitičnosti i slabe participacije, mladi vrlo dobro znaju istaknuti koji su im prioriteti i potrebe važni te koliko su zadovoljni akterima koji pružaju usluge i sadržaje namijenjene mladima (udruge, lokalna i nacionalna vlast). Pokazatelj ovomu je istraživanje koje je provela Mreža mladih Hrvatske 2020. godine na uzorku više od 1200 mladih iz cijele Hrvatske (Orešković, K., Gambiroža Staković, V. i Tukara Komljenović, J. 2022.). Rezultati istraživanja pokazali su kako se u prvih pet općenitih potreba i prioriteta mladih nalazi uključivanje mladih u društveni život i političko odlučivanje (41,4%). Na regionalnoj razini, mladima iz Sjeverne i Istočne Hrvatske isti prioritet nalazi se na trećem od pet prioriteta, dok ovaj prioritet mladi Zapadne i Južne Hrvatske ne navode. Kao ostale općenite najvažnije prioritete i potrebe mladih, ispitanici_ce istraživanja navodili su zapošljavanje (86,6%), stanovanje (50,6%), poduzetništvo mladih (45,3%) te prostore za druženje (41,0%). Dio mladih Sjeverne, Istočne i Južne Hrvatske na regionalnoj razini isticao je i prioritet aktiviranja mladih u lokalnoj zajednici u rasponu od 34,6% do 40,9%. Navedeno istraživanje potvrdilo je da mladi smatraju da država i lokalne vlasti u njihovoj zajednici ne odgovaraju na njihove potrebe, konkretnije svaka druga mlada osoba ovog je mišljenja. Istraživanje su popratile i lokalne konzultacije u četiri regije Hrvatske koje su još jednom pokazale da su mladima najveći problemi nemogućnost zapošljavanja, nepotizam i korupcija, kao i nemogućnost stambenog osamostaljivanja popraćeno s nepostojanjem kvalitetnih mjera stambene politike namijenjenih mladima (osim APN-a² koji ne doživljavaju pozitivno). Zaključno su konzultacije iznjedrile i podatak nepovjerenja mladih u institucionalne vlasti na svim razinama.

Iako kontinuirana istraživanja dokazuju slabu izlaznost na izbore, male postotke mladih osoba aktivnih u institucionalnim oblicima politike (Sabor, Vlada, gradske skupštine), nepovjerenje u institucije vlasti, slabu stranačku preferenciju i tako dalje, ne možemo danas sa sigurnošću zaključiti kako su mladi apsolutno apolitični i nezainteresirani za politiku. Njihovo viđenje politike u današnjem društvu drugačije je i oni politički angažman vide (i) kroz društveni angažman, izvaninstitucionalne aktivnosti, volonterstvo te kroz uključivanje u djelovanje raznih organizacija civilnoga društva (Ilišin, 2015.). Mladi smatraju da bi svakako trebali imati više mogućnosti da se njihov glas čuje u politici i da njihova generacija ne uživa dovoljno prava (Ilišin i Spajić

2 APN je mjera Vlade Republike Hrvatske kojom se hrvatskim državljanima_kama želi olakšati stambeno zbrinjavanje kroz otplatu dijela stambenog kredita. Nakon nekoliko "krugova" subvencioniranja stambenih kredita, APN je ukinut 2023. godine kada je i zadnji put proveden

Vrkaš, 2017.). Upravo kako bi se ispunila ova potreba mladih i povećala njihova politička participacija, za mlade su osmišljeni različiti oblici participacije. No, postojanje tih oblika nužno ne znači i da mladi (aktivno) participiraju ili da su pak upoznati s mnogim mogućnostima participacije (mladih). Participiranje mladih uključuje korištenje svog demokratskog građanskog prava za aktivno uključivanje i oblikovanje društva te za preuzimanje aktivne uloge građana_ki. A upravo je posljednje navedeno ono što nedostaje u svijesti i znanju svih mladih osoba u Hrvatskoj, a što bi pridonijelo povećanoj političkoj participaciji mladih i direktnom djelovanju u ostvarivanju i uživanju vlastitih prava.

Mreža mladih Hrvatske donosi ovu analizu o uključenosti mladih u donošenje odluka kako bi, kao najveći savez udruga mladih i za mlade u RH, pružila institucionalni okvir mladima u Hrvatskoj te potaknula promociju njihovog sudjelovanja u procesima donošenja odluka te doprinijela uvidu u trenutno stanje i trendove u području mladih, u konačnici detektirajući izazove i propuste s ciljem zagovaranja za konkretna rješenja i promjene. Vjerujemo da će pregled mapiranih oblika sudjelovanja mladih te provedba kvantitativnog istraživanja o uključenosti mladih u procese donošenja odluka uvelike doprinijeti toj svrsi.

Mapiranje oblika sudjelovanja mladih u donošenju odluka

Demokratski ustroj Republike Hrvatske, ali i svijeta, pruža mladima različite oblike za sudjelovanje u društvu, ali i u političkom životu. Razlika je u tome jesu li mladi u tim modelima uključeni samo deklarativno (odnosno iskorišteni ili pak korišteni tokenistički³) ili se mladi zaista konzultiraju, aktivno uključuju i sudjeluju u procesima donošenja odluka. Mnogi oblici sudjelovanja mladih u donošenju odluka u Hrvatskoj, posebice onih koji uključuju i maloljetne mlade, savjetodavnog su karaktera. No, neizmjerne je važno mladima omogućiti priliku da sami iniciraju promjene, odnosno da im se ili omogući prostor i vrijeme ili da ga sami stvore, a što će rezultirati time da su mladi saslušani i uvaženi. U konačnici, najbolji oblici sudjelovanja mladih u donošenju odluka obilježeni su aktivnim iniciranjem mladih (iznošenje svojih potreba ili planova, uvjeravanja odraslih u važnost i nužnost rada na problemu), zajedničkim odlučivanjem i ostvarivanjem rješenja, odnosno sudjelovanjem u kojem mladi i odrasli zajedno donose odluke.

3 Tokenizam predstavlja praksu davanja dojma da se radi o poštenom postupku i o poštenom uključivanju mladih i njihovih pitanja/interesa/potreba, dok uistinu nije tako. Radi se o simboličnoj integraciji.

Participaciju mladih moguće je u teorijskom pogledu prema različitim autorima_cama (Orešković, 2021.) podijeliti i u tri kategorije koje opisuju participaciju kao *napore*:

- mladih ljudi da se organiziraju oko pitanja njihova izbora rješavanja problema,
- odraslih za uključivanje mladih u društvene strukture te
- mladih i odraslih da se zajedno udruže u međugeneracijska partnerstva.

S ciljem aktiviranja mladih kao političkih sudionika, osmišljeni su različiti oblici participacije te različite zemlje prakticiraju različite instrumente/oblike/udruženja kroz koja mladi mogu djelovati i utjecati. Vlasta Ilišin (Ilišin, 2003.) tako sažima da su glavni oblici sudjelovanja mladih na lokalnim, regionalnim i nacionalnim razinama vijeća učenika (engl. *youth councils*), a u nekim zemljama i parlamenti mladih ili pak odgovarajuća koordinacijska tijela kao dodatni oblik utjecaja mladih na donositelje političkih odluka. Nadalje, „u nizu zemalja sistematiziraju se i šire bitne informacije od mladih i za mlade, provode ciljane kampanje u svrhu porasta političke participacije mladih i stimulira njihovo sudjelovanje u javnim raspravama, ponajprije na lokalnim razinama. Dakako, u svim zemljama postoje različite vrste omladinskih, ali i drugih civilnih udruga kroz koje mladi mogu djelovati na javnoj sceni.“ (Ilišin, V. 2003.). Iako je u prethodnom poglavlju istaknuto, ponavljamo još jednom neka od istraživanja koja upozoravaju na slab politički angažman mladih bez obzira na date prilike (usustavljene u svrhu veće participacije mladih). Manjkavost nacionalnih vijeća mladih, koja djeluju ili kao krovne organizacije udruga mladih ili kao državna vijeća koja uključuju državne predstavnike_ce i predstavnike_ce udruga, počiva u tome što ona predstavljaju tek manjinu svoje generacije i nisu uvijek uključeni predstavnici_ce interesa svih socijalnih skupina mladih. Nadalje, članstva u udrugama mladih također su ograničena na mali broj osoba te vrlo često predstavnici_ce interesa mladih više ni sami nisu mlade osobe te su utoliko manje u doticaju s interesima mladih. (Ilišin, 2003.) No, bez obzira na navedene manjke, ovi oblici participacije mladih pokazuju se i dalje kao važnima za mlade te potrebnima za zagovaranje potreba i interesa mladih. Jednako tako su nacionalna vijeća mladih vrlo aktivna u različitim zemljama (posebice Europe)⁴ te su vijeća učenika bitan prostor za osiguravanje participacije mladih

4 Potvrdu tome su nacionalna vijeća mladih koja velika većina država Europe ima usustavljena te koja su okupljena u Europskom forumu mladih (eng. European Youth Forum): <https://www.youthforum.org/>

u odgojno-obrazovnim ustanovama.

Dalje gledajući, sudjelovanje mladih u donošenju odluka uključuje ne samo pojedine oblike političke participacije, već i određenu društvenu/građansku participaciju, posebice ukoliko smatramo da se pojam participacija u svom širem razumijevanju povezuje s društvenim angažmanom pojedinca_ke. Jedan od poznatijih modela (mjerjenja i definiranja) participacije mladih (i djece) hijerarhijski je model „Ljestvice participacije“ sociologa Rogera A. Harta iz 1992. godine (Jeđud Borić, I. et. al., 2017). **Hartova ljestvica participacije** prvenstveno predstavlja alat za razumijevanje djece i mladih i njihovog sudjelovanja u različitim projektima (zadacima, angažmanima). Prve tri razine, od ukupnih osam, predstavljaju manipulaciju, dekoracije i tokenizam što u konačnici ne predstavlja pravu, već prividnu participaciju. Četvrta razina definira da su djeca i mladi informirani o projektu i da razumiju njegovu svrhu, dok je njihovo sudjelovanje samo dobrovoljno. Na petoj razini djeca i mladi aktivnije se informiraju i konzultiraju, odnosno oni su savjetnici odraslima koji traže njihovo mišljenje koje se uzima za ozbiljno. Na šestoj razini odrasli iniciraju, a odluke dijele s mladima. Od sedme razine na dalje prisutna je suradnja i partnerstvo odraslih s mladima pa tako na sedmoj razini djeca i mladi iniciraju i usmjeravaju odrasle, odnosno mladi iznose svoje ideje, preuzimaju inicijative i ostvaruju planove. Posljednja, osma razina definira da djeca i mladi i iniciraju projekte i odluke dijele s odraslima, odnosno uloga odraslih je prepoznati inicijativu djece i mladih kojom oni upravljaju, a odrasli ne interveniraju.

Hartova ljestvica participacije predstavljena je iz razloga što ćemo mapirane oblike participacije mladih u donošenju odluka u Hrvatskoj sagledati kroz ovaj model, ali jednako tako ćemo kroz mapiranje pokušati detektirati koliko pojedini oblik mladima pruža **prostor – glas – publiku – utjecaj**. Navedena četiri elementa potječu od modela dječje participacije Laure Lundy (2007.) koji će nam poslužiti za evaluaciju mapiranih oblika u Hrvatskoj (Jeđud Borić, I. et. al. 2017).

Gledajući iz konteksta sudjelovanja mladih, istima je potrebno osigurati prostore koji će biti sigurni i omogućavati prilike za oblikovanje i izražavanje mišljenja. Potom je mlade potrebno poduprijeti da izraze svoje mišljenje, odnosno dati im priliku da se čuje njihov glas. No i prostor i glas beznačajni su ukoliko ne postoji publika (odrasli) koja će saslušati mišljenja mladih. Publika bi trebala imati odgovornost za slušanje, odnosno ono što čuju trebali bi pretočiti u konkretna rješenja. I konačni, četvrti element Lundyinog modela participacije uključuje utjecaj. Mišljenje mladih treba se prihvatiti kao prikladno, valjano i vjerodostojno.

Niže navodimo mapirane oblike participacije mladih u Hrvatskoj s naglaskom da se radi o institucionalnim oblicima političke participacije mladih:

1. Vijeće učenika (osnovnoškolsko i srednjoškolsko)
2. Nacionalno vijeće učenika
3. Savjet mladih (na razini općine/grada/županije⁵)
4. Savjet za mlade Vlade Republike Hrvatske
5. Nacionalno vijeće mladih
6. Studentski zbor
7. Mreža mladih savjetnika Pravobraniteljice za djecu
8. Forum 16+ (Pravobraniteljice za djecu)
9. Mladi delegat pri UN-u
10. UNICEF-ovi mladi ambasadori za prava djece i mladih Europske unije
11. Udruga mladih
12. Udruga za mlade
13. Ogranak mladeži političke stranke
14. Politička stranka
15. Sindikat

VIJEĆE UČENIKA

- Vijeće učenika predstavlja tijelo koje je ustrojeno zakonom i odgojno-obrazovne ustanove su obavezne ustrojiti ga. Osnivanje i djelovanje vijeća učenika regulirano je Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi⁶ člankom 71. Vijeće učenika čine predstavnici_ice učenika_ca svakog razrednog odjela, a način izbora i djelokruga rada utvrđuje se statutom škole. Zakon također utvrđuje da predstavnik_ica vijeća učenika sudjeluje u radu tijela škole kada se odlučuje o

5 U trenutku izrade ovog dokument usvojene su izmjene Zakona o savjetima mladih koje predviđaju osnivanje i nacionalnog savjeta, ali isti za sad još nije pokrenut te je nepoznato kako će doista izgledati rad istog dijela

6 Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20, 151/22

pravima i obavezama učenika_ca, no taj rad je savjetodavan i bez prava odlučivanja.

- Vijeće učenika demokratski je odabrano od strane učenika_ca određene odgojno-obrazovne ustanove i sastoji se od osoba koje obnašaju predsjedničku, zamjениčku, zapisničarsku ulogu te ulogu članova_ica odbora. Vijeće učenika nije neovisno tijelo formalno registrirano, već je njegovo postojanje regulirano aktima škole. U Hrvatskoj se vijeća učenika okrupnjaju na županijskim razinama te postoji i Nacionalno vijeće učenika.
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi vijećima učenika daje ulogu u funkcioniranju škole kako bi se glas učenika_ca mogao čuti prilikom donošenja odluka.

NACIONALNO VIJEĆE UČENIKA

- Nacionalno vijeće učenika djeluje kao najviše tijelo učenika_ca osnovnih i srednjih škola te je predstavničko tijelo svih učenikâ. Ono djeluje i kao savjetodavno tijelo Ministarstvu znanosti i obrazovanja od 2005. godine. Nacionalno vijeće učenika sastoji se od 21 učenika_ce iz svake županije i Grada Zagreba.
- Zadaća je Nacionalnog vijeća učenika predstavljati sva pitanja učenika_ca na nacionalnoj razini, brinuti o obavezama, pravima i interesima učenika_ca te ih zastupati, davati prijedloge i savjete nadležnom ministru, predlagati mjere za poboljšanje uvjeta rada u školama, i tako dalje. Ističe se i da se Nacionalno vijeće učenika treba boriti protiv svih vrsta ovisnosti među učenicima, poticati i njegovati dijalog, toleranciju, antisemitizam, poštivanje vjere i kulture.
- Važno je napomenuti da uz Nacionalno postoji i 21 Županijsko vijeće učenika na razini Hrvatske.

SAVJET MLADIH

- Savjeti mladih zakonski su regulirani Zakonom o savjetima mladih (NN 41/14, 83/23) i to je prvi zakon o mladima koji za cilj ima aktivno uključivanje mladih u dobi od 15 do 30 godina u javni život. Konkretnije, cilj ovog zakona sudjelovanje je mladih u odlučivanju o upravljanju javnih poslova od interesa i značaja za mlade, aktivno uključivanje mladih u

javni život te informiranje i savjetovanje mladih u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave. U Hrvatskoj se osnivaju općinski, gradski i županijski savjeti mladih te savjet mladih Grada Zagreba. Kao što je spomenuto ranije, za jesen 2023. predviđeno je osnivanje Savjeta mladih Republike Hrvatske, ali isti u trenutku pisanja ovog teksta (zadnje izmjene, listopad 2023) nije zaživio.

- Savjeti mladih isključivo su savjetodavna tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave na mandat od 4 godine, a čija je svrha promicati i zagovarati prava, potrebe i interese mladih na ovim razinama. Oni kao ni vijeća učenika nisu neovisna, formalno registrirana tijela već njihove članove_ice biraju predstavnička tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave. Savjeti mladih kao savjetodavno tijelo daju svoja mišljenja te predlažu određene odluke/programe/aktivnosti/promjene predstavničkim tijelima te sudjeluju u izradi i praćenju lokalnih programa za mlade. Jednako tako mogu se uključivati u aktivnosti suradnje na nacionalnoj i međunarodnoj razini, razmjeni dobrih praksi i u izradu javnih politika za mlade i u vezi s mladima. Prema planu provode i svoje samostalne aktivnosti.

SAVJET ZA MLADE VLADE REPUBLIKE HRVATSKE

- Savjet za mlade Vlade Republike Hrvatske osniva sama Vlada (VRH). Prvi saziv Savjeta osnovan je 2012. godine, a pratili su sazivi osnovani 2015., 2017. te, u trenutku pisanja ove analize posljednji, 2021. godine.
- Savjet ima zadaću sudjelovati u razvoju te kontinuiranom praćenju i analizi javnih politika od značaja za mlade te osiguravati kontinuirani dijalog između državnih tijela, organizacija civilnog društva, akademske zajednice, medija i drugih predstavnika zainteresirane javnosti s ciljem unapređenja položaja mladih u Hrvatskoj.
- Prema Odluci iz 2021. godine (NN 26/2021), Savjet čine ukupno 33 člana odnosno članice od kojih je 8 mjesta namijenjeno predstavnicima udruga i organizacija mladih, a preostala upotpunjavaju predstavnici tijela državne uprave i ureda Vlade, Ureda predsjednika Vlade, Udruge gradova, Hrvatske zajednice općina i Hrvatske zajednice županija, znanstvenih i obrazovnih ustanova te Hrvatskog studentskog zbora i Nacionalnog vijeća učenika te mladi delegat pri UN-u. Saziv Savjeta bira se na mandat od 2 godine, a sve članove_ice i njihove zamjenike_ice imenuje Vlada.

- Predsjedavanje Savjetom rezervirano je za mladu osobu, do 30 godina, iz redova udruga i organizacija mladih i za mlade, a koju biraju svi članovi i članice Savjeta tajnim glasanjem. Potpredsjedničku ulogu upotpunjuje čelna osoba resornog ministarstva odnosno državnog ureda koji Savjetu ujedno pruža stručnu i administrativnu podršku.

NACIONALNO VIJEĆE MLADIH

- Službeno, legalno predstavničko tijelo Nacionalnog vijeća mladih u Hrvatskoj ne postoji. Mreža mladih Hrvatske od svog osnutka djeluje svojim ustrojem i postupcima kao Nacionalno vijeće mladih te je kao takvo prepoznato i priznato od Europskog foruma mladih, platforme koja okuplja nacionalna vijeća i međunarodne nevladine udruge mladih na Europskoj razini.
- Nacionalna vijeća mladih predstavnička su tijela koja savjetodavno pridonose raspravi i definiranju politika za mlade, formuliraju mišljenja i preporuke o pitanjima mladih namijenjenih donositeljima odluka, odnosno tijelima koja donose politike na svim razinama vlasti. To su krovne organizacije koje predstavljaju i okupljaju druge udruge mladih, lokalne i regionalne savjete mladih, saveze mladih, ali i pojedince_ke.
- Često su definirani zakonom te u izravnoj nadležnosti ministarstva nadležnog za politiku mladih koje nacionalnim vijećima mladih osigurava logistička i proračunska sredstva. Moguća je i opcija da nacionalna vijeća mladih predstavljaju nevladine organizacije bez službenog pravnog odnosa (pod nadležnošću državnog tijela/institucije). Međutim, u oba slučaja trebaju biti smatrani partnerima s kojima se nacionalne vlasti trebaju konzultirati o pitanjima koja se odnose na politike za mlade i kao takvi trebaju imati pravo primati sredstva iz javnih izvora.

STUDENSKI ZBOR

- Studentski zborovi (u Hrvatskoj ih je ukupno 10) studentsko su izorno predstavničko tijelo koje štiti interese studenata_ica, sudjeluje u odlučivanju u tijelima visokog učilišta i predstavlja studente_ice u sustavu visokog obrazovanja. Studentski zbor ustrojava se na temelju Zakona o studentskom zboru i drugim studentskim organizacijama (NN 71/07) i općim aktima visokog učilišta i studentskog zbora.

- Glavni ciljevi studentskog zbora, kao legitimnog tijela koje zastupa sve studente_ice sveučilišta i veleučilišta, zaštita su i promicanje interesa studenata_ica na razini pojedinog visokog učilišta te nacionalnoj i međunarodnoj razini. Studentski zbor na visokom učilištu bira i studentske predstavnike_ce u senat i druga tijela sveučilišta te u vijeća i druga tijela drugih visokih učilišta. Također imenuje studentskog pravobranitelja_icu, brine o kvaliteti života studenata_ica i kvaliteti studijskog procesa, ostvarivanju studentskih prava, itd.
- Koordinativno tijelo svih studentskih zborova Hrvatski je studentski zbor koji u sklopu svog djelovanja usklađuje rad svih studentskih zborova visokih učilišta u Republici Hrvatskoj.
- Studentski zborovi (mogu biti) nevladine, neprofitne organizacije koje su u svom djelovanju potpuno samostalni, a članovi_ce se biraju na mandat od 2 godine.

MREŽA MLADIH SAVJETNIKA PRAVOBRANITELJICE ZA DJECU⁷

- Mreža mladih savjetnika savjetodavno je i suradničko tijelo Pravobraniteljice za djecu koje okuplja djecu i mlade na nacionalnoj razini. Ono je osnovano radi bolje komunikacije Pravobraniteljice s djecom i mladima u dobi od 12 do 16 godina, a na mandat od 3 godine.
- Uloga Mreže mladih savjetnika je konzultiranje Pravobraniteljice o važnim pitanjima kako bi ista bolje zastupala interese djece u situacijama u kojima to ne mogu sami. Zadaća članova_ica Mreže savjetnika je i ukazivanje na probleme i potrebe djece, širenje informacija o dječjim pravima i ulozi Pravobraniteljice za djecu u njihovoj zaštiti, pomaganje Pravobraniteljici u formiranju stajališta i preporuka koje javno iznosi kada nastupa kao zagovarateljica i glasnogovornica djece.

FORUM 16+ PRAVOBRANITELJICE ZA DJECU

- Forum 16+ predstavlja još jedno konzultativno tijelo Pravobraniteljice za djecu koje čine djeca i mladi, stariji od 16, a mlađi od 18 godina.

⁷ Mapiranje oblika sudjelovanja mladih uključuje i nekoliko oblika koja su usmjerena na djecu jer se termin djeteta koristi prema *Konvenciji o pravima djeteta* i definira kao osoba mlađa od 18. godine života, dok je mlada osoba prema Zakonu o savjetu mladih osoba od 15 do 30 godine života te je prisutno određeno preklapanje u godinama.

- Zadaća tijela je promicati učinkovitu i smislenu dječju participaciju u društvu, savjetovati Pravobraniteljicu za djecu idejama za unapređivanje dječjih prava i položaja djece u društvu. Članovi_ice se biraju na mandat od 3 godine, a prvi Forum 16+ osnovan je krajem 2021. godine. Svi članovi_ice će imati i mogućnosti sudjelovanja u raznim događanjima i raspravama u vezi prava djece na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

MLADI DELEGAT RH PRI UJEDINJENIM NARODIMA (UN)

- Republika Hrvatska je u kolovozu 2020. godine prvi puta izabrala službenog mladog delegata RH pri UN-u. Mladi delegat može biti mlada osoba u dobi 15 do 30 godina, prijave za tu poziciju zaprimaju se putem natječaja, a konačnu odluku o izboru delegata donosi resorno ministarstvo odnosno državni ured u području mladih. Uz mladog delegata bira se i njegov zamjenik, a zajedno su birani na mandat od u trajanju od 2 godine. U trenutku pisanja analize, posljednji delegat i njegov zamjenik birani su u listopadu 2022. godine. Osoba imenovana na poziciju mladog delegata ima zadaću predstavljati interese mladih Republike Hrvatske te kroz suradnju s delegatima iz drugih zemalja sudjelovati u donošenju odluka i političkih rješenja o pitanjima značajnima za mlade na međunarodnoj razini. Kao i mladi delegati drugih zemalja, imenovani mladi delegat RH i njegov zamjenik sudjeluju u radu Opće Skupštine UN-a, posebno u radu Trećeg odbora koji se bavi socijalnim, kulturnim i humanitarnim pitanjima, a po potrebi i u radu drugih tijela u području politika za mlade.

UNICEF-OVI MLADI AMBASADORI ZA PRAVA DJECE I MLADIH EUROPSKE UNIJE

- UNICEF-ovi ambasadori inicijativa je Ureda UNICEF-a za Hrvatsku i Ministarstva vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske, namijenjena djeci i mladima u dobi od 12 do 17 godina. Neki od zadataka mladih ambasadora_ica je sudjelovanje u raspravama i donošenju odluka koje se tiču njihovih vršnjaka_inja te sudjelovanje u aktivnostima podizanja svijesti među donositeljima odluka o problemima i izazovima s kojima se mladi svakodnevno susreću, kao i podržavanje aktivnosti i inicijativa djece i mladih u Hrvatskoj, pripremanje poruka

za medije i slično.

- Mandat članova_ica je na dvije godine, a njihova direktna suradnja povezana je s Uredom UNICEF-a za Hrvatsku gdje kao savjetnici_ce sudjeluju u razvijanju UNICEF-ovih programa za djecu i mlade.

UDRUGA MLADIH

- Udruge mladih su općenito udruge vođene od strane mladih osoba, u Hrvatskoj do dobi od 30 godina, koje su nepolitičke, neprofitne organizacije mladih osoba. Partnerstvo za mlade (engl. Youth Partnership)⁸ definira⁹ udruge mladih kao one udruge koje se osnivaju s ciljem isključivo usmjerenim na mlade, kao što su promicanja prava mladih, promicanje i osiguravanje demokratskih i društvenih prava mladih, poticanje njihovog društvenog, političkog i kulturnog sudjelovanja na svim razinama. Drugi važni ciljevi su i pružanje prilika za osobni i društveni razvoj kroz provedbu aktivnosti namijenjenih za kvalitetno provođenje slobodnog vremena, volonterskog angažmana te neformalnog i informalnog učenja.
- Udruge mladih neovisne su i samostalne te djeluju u korist svojih članova_ica, odnosno mladih osoba na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj ili europskoj razini.

UDRUGE ZA MLADE

- Udruge za mlade nisu primarno fokusirane na mlade već im mladi čine *jednu od* ciljanih skupina, programa i područje djelovanja. Sam pojam udruga označava nevladine, nestranačke, neprofitne organizacije civilnoga društva koje su osnovane radi zaštite svojih probitaka ili zauzimanja za opće interese, a bez namjere stjecanja dobiti. U Hrvatskoj su dovoljna minimalno 3 osnivača_ice (poslovno sposobne fizičke osobe i pravne osobe) za osnivanje udruge. Registracija, način djelovanja, financiranje i slično definirano je Zakonom o udrugama (NN 74/14, 70/17, 98/19, 151/22).

8 Partnerstvo za mlade označava partnerstvo između Vijeća Europe i Europske unije.

9 Organizacije mladih i programi za mlade: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/youth-organisations-and-youth-programmes>

OGRANAK MLADEŽI POLITIČKE STRANKE

- Podmladci djeluju kao ogranci političkih stranaka koji okupljanju mlade članove radi dodatne izgradnje i profiliranja stranački opredijeljenih mladih. Ogranci mladeži zastupaju interese mladih u toj političkoj stranci te djeluju na temelju vrijednosti, pravila i programa te stranke u javnosti i (vlastitoj) zajednici. Ovisno o pojedinoj stranci, ogranci mladeži primaju članove u svoje redove u dobi od 16 ili 18 godina do maksimalnih 30 godina.
- Angažman u mladeži političke stranke zasniva se na volonterskoj osnovi, a velika većina ogranaka naplaćuje članarinu svojim članovima_icama. Uloga mladeži političke stranke je i da savjetuje matičnu stranku u aktualnim problemima, potrebama i interesima svojih članova_ca na lokalnim, regionalnim razinama te na nacionalnoj razini.

POLITIČKA STRANKA

- Politička stranka označava dobrovoljna udruženja građana_ki koja nastaju radi sudjelovanja u natjecanju za političku vlast te radi obavljanja javnih poslova. Sam pojam stranka, kao i partija (lat. pars, genitiv partis: dio), izražava posebne interese pojedinih dijelova društva, odnosno zastupaju jednu stranu u društvu. U konačnici, prema citatu E.E. Schattschneidera političke stranke „stvaraju demokraciju i moderna je demokracija nezamisliva bez stranaka.“ Političke stranke osnivaju se u Hrvatskoj prema Zakonu o političkim strankama (NN 76/93, 111/96, 164/98, 36/01, 28/06), pravne su osobe te su njihova djelovanja javna.
- Članom_icom političke stranke u Hrvatskoj mogu postati svi punoljetni građani_ke (od 18 godine života) koji prema pravilima stranke (definirano Statutom te drugim pravnim aktima) djeluju i mogu utjecati na rad stranke, programe i njezine politike (vrlo često na strog hijerarhijski način postavljeno). Slijedom navedenoga, mlade osobe od 18 do 30 godine mogu dobrovoljno postati članom_icom političke stranke te zagovarati ili pak zastupati interese i potrebe drugih mladih osoba unutar stranke.

SINDIKAT

- Sindikati čine organizacije radnika_ca i službenika_ca te označavaju različite oblike poduzeća, udruge poslodavaca i drugih društvenih skupina, odnosno institucija koje zastupaju i druge interese osim radničkih. U Hrvatskoj se pod pojmom sindikata smatraju grupe radnika_ca koje se dobrovoljno udružuju kako bi zaštitili i unaprijedili interese svojih članova_ica kroz niz usluga kao što su pregovaranja o boljim plaćama, radnim uvjetima, pružanja besplatne savjetodavne pomoći, pravnog zastupanja i slično. Obično je članstvo u sindikatima povezano s punoljetnošću, odnosno zakonskom granicom početka zapošljavanja¹⁰ pa tako i mlade osobe do 30 godine života mogu dobrovoljno postati članom_icom sindikata.
- U Hrvatskoj trenutno ne postoji niti jedan sindikat koji bi ciljano zastupao prava isključivo mladih radnika_ca (osoba u dobi od 15 ili od 18 do 30 godina).

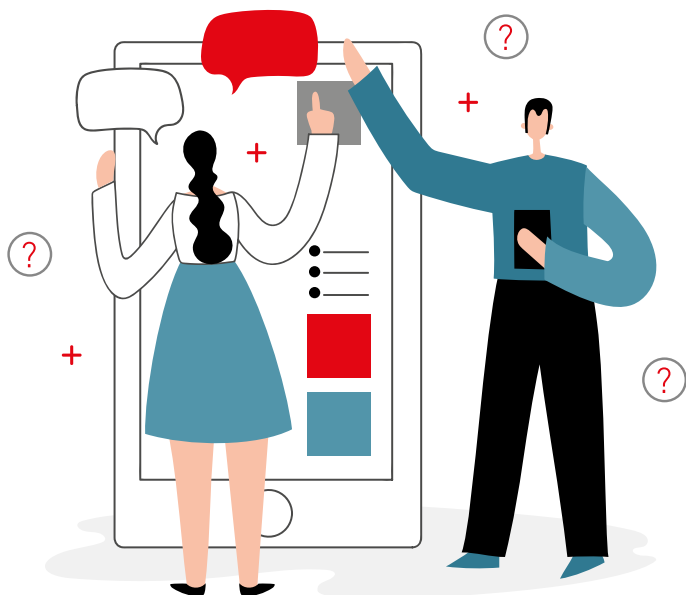
Od navedenih oblika participacije, skoro svi su ili savjetodavnog ili konzultativnog karaktera, bez velikog utjecaja na krajnje donositelje odluka i predstavnike_ce moći. Nadalje, svi oblici pružaju mladima prostor za djelovanje i izražavanje svojeg mišljenja, kao i mogućnost da izraze i da se čuje njihov glas, no u rijetkim primjerima prisutna je aktivna i angažirana publika (odrasli) koja će saslušati mišljenja mladih. S obzirom da je većina navedenih oblika savjetodavnog karaktera, a dio njih predstavlja i prividnu participaciju (članstva u političkim strankama, sindikati), željele bismo zaključiti kako vijeća učenika, studentski zborovi, udruge mladih, udruge za mlade i donekle ogranci mladeži političkih stranaka uz pružanje prostora i glasa mladima, osiguravaju i (koliko-toliko) aktivnu publiku koja čuje i ima odgovornost za saslušano te potrebe mladih može pretočiti u konkretna rješenja. No prema opisima ovih oblika participacije, ostaje nam još do kraja nejasno koji oblik bi imao i onaj krajnji uspjeh, odnosno utjecaj na donošenje odluka.

Postoji mogućnost da se pojedinci ne bi složili da navedeni oblici institucionalne participacije mladih nemaju utjecaja na donošenje odluka, no autorice

¹⁰ Maloljetna osoba od 15. godine života može raditi uz pisanu suglasnost zakonskog zastupnika_ce za vrijeme zimskog, proljetnog i ljetnog odmora preko Učeničkog servisa kao redovan učenik_ca. Zapošljavanje se obavlja putem ustanova (srednje škole i srednjoškolski učenički domovi) koje imaju dozvolu za obavljanje posredovanja za povremeni rad redovitih učenika. Mlađi od 15 smiju raditi samo uz dozvolu inspektora rada.

ove analize su se vodile strogim shvaćanjem aktivne participacije mladih koju vidimo ne samo kao „članstvo“ u ovim oblicima, već kao aktivne aktere koji su slušani i uvažavani, sudjeluju u predlaganju i organiziranju te su aktivno uključeni u cjelokupne procese razvijanje, mjera, planova, programa i politika koje se odnose na živote mladih osoba.

I završno se još ističe potreba za mapiranjem seta oblika izvaninstitucionalne političke participacije mladih kao što su: volontiranje (u političkoj kampanji, u udrugama), prosvjedi, doniranje u određene humanitarne i/ili političke svrhe, bojkotiranje određenih proizvoda ili poduzeća, štrajkovi, sudjelovanje u javnim raspravama, tribinama i slično, sudjelovanje u građanskim inicijativama, referendumima ili u radu udruga.

Istraživanje o sudjelovanju mladih u donošenju odluka

3.1. CILJEVI I SVRHA ISTRAŽIVANJA

Nakon prethodno mapiranih oblika participacije mladih, postavljeni su ciljevi analize uključenosti mladih u donošenje odluka. Ciljevi analize usmjereni su na dobivanje uvida o upoznatosti mladih s različitim oblicima političke participacije, kao i o razini te učestalosti uključenosti mladih u određene razine i procese donošenja odluka. Odnosno, ciljeve možemo razvrstati u tri skupine:

- Koliko su mladi upoznati s različitim oblicima političke participacije?
- Kako i koliko participiraju?
- Stavovi mladih o donositeljima odluka

Upravo iz postavljenih ciljeva proizlazi i svrha cjelokupne analize. Svrha je ovog istraživanja utvrditi razinu političkog, ali i građanskog djelovanja mladih kako bi se uz mapiranje oblika političke participacije mladih dobio sveobuhvatni prikaz koliko su uključenosti mladih te koliki je njihov interes za uključivanje u procese donošenja odluka u Republici Hrvatskoj.

3.2. METODOLOGIJA ANALIZE

Analiza uključenosti mladih u donošenje odluka uključivala je mapiranje različitih oblika političke participacije mladih u Hrvatskoj te kvantitativni dio istraživanja nakon teorijskog definiranja ključnih pojmova za potrebe operacionalizacije upitnika. Za kreiranje upitnika „Nova generacija mladih: Koliko se osjećate uključenima“ poslužilo je i mapiranje oblika participacije mladih, kao i teorijski pregled ključnih pojmova.

Mapiranje različitih oblika političke participacije mladih obavljeno je internet-skom pretragom početkom veljače 2023. godine te iščitavajući različita prethodna istraživanja koja su detektirala političke i građanske oblike participacije mladih. Internetska pretraga uključivala je pretraživanje prema ključnih pojmovima koji su uključivali riječi: „participacija mladih“, „mladi i politička participacija“, „sudjelovanje mladih“, „participacija mladih u politici“. Istraživanja koja su konzultirana već su navedena prethodno u tekstu te su pregledno vidljiva u popisu literature u Poglavlju 7. Cjelokupni pregled mapiranih oblika participacije prikazan je u prethodnom poglavlju, pri čemu napominjemo da neki od oblika udruživanja nisu navedeni niti korišteni u konačnoj verziji provedenog upitnika, a kao što su sportski klubovi, vjerske organizacije ili kulturna udruženja.

Podaci o uključenosti mladih u donošenje odluka prikupljeni su metodom online upitnika kreiranog od strane tima Mreže mladih Hrvatske. Istraživanje je provedeno od sredine ožujka do početka svibnja 2023. godine (točnije 14.03. - 03.05.2023.). Kriterij za odabir uzorka bile su mlade osobe u dobi od 16 do 30 godina iz opće populacije u Hrvatskoj. Ukoliko su upitniku pristupile osobe mlađe od 16 ili starije od 30 godina, odabirom jedne od ove dvije kategorije godina bi njihovo sudjelovanje u upitniku završilo. Sudjelovanje u upitniku bilo je dobrovoljno i anonimno te je za njegovo ispunjavanje bilo potrebno odvojiti u prosjeku oko 10 minuta.

Poziv za sudjelovanje u online upitniku, koji je kreiran na platformi Survey Monkey, diseminiran je putem zajedničke email liste članica Mreže mladih Hrvatske (više od 70 udruga mladih i za mlade) i putem službene web stranice te stranica društvenih mreža Mreže (Facebook, Instagram). Velik broj članica Mreže diseminirao je zatim poziv putem svojih društvenih mreža i web stranica. Dodatno je poziv za sudjelovanje i molba za prosljeđivanje upitnika učenicima_cama poslan u travnju 2023. na sve srednje škole i učeničke domove srednjih škola u Hrvatskoj. Popis srednjoškolskih odgojno-obrazovnih ustanova kreiran

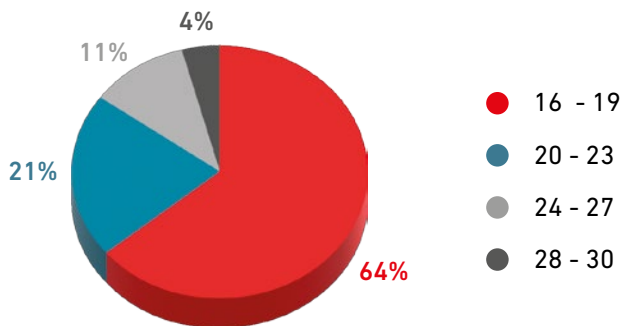
je na osnovu dostupnih kontakt podataka sa stranica Ministarstva znanosti i obrazovanja. Mlade osobe pozivane su na ispunjavanje upitnika i na *on site* događanjima Mreže tijekom vremena kad je upitnik bio dostupan.

Online upitnik sastojao se od 20 pitanja (s različitim skalama Likertova tipa i pitanja zatvorenog tipa) koja su ispitivala: sociodemografske podatke ispitanika_ca; zainteresiranost za politiku te faktorima koji su utjecali na formiranje političkog stava; upoznatost s djelovanjem te samim djelovanjem u različitim oblicima participacije; direktno uključenje u političku participaciju; stavove o donositeljima odluka na različitim razinama (lokalna, regionalna, županijska, Europska) i njihovoj zainteresiranosti za potrebe, interese i probleme mladih u Hrvatskoj.

3.3. UZORAK

Kvantitativno istraživanje provedeno je na ukupnom uzorku od **795 osoba** u dobi od **16 do 30 godina**. Ukupno je 92,7% ispitanika_ca (N= 734) ispunilo više od 80% upitnika, odnosno posljednjih 20% upitnika (točnije posljednja 4 pitanja) nije ispunilo 7,7% ispitanika_ca (N= 61 osoba). Podaci su obrađeni na uzorku od 795 osoba te 734 kroz posljednja pitanja. Ukupni uzorak čini 558 osoba **ženskog roda** (70,2%), 212 osoba **muškog roda** (26,7%), a 17 osoba je navelo da su **drugog roda** (2,1%). Najmanji postotak ispitanika_ca nije želio odgovoriti na postavljeno pitanje (1,0%, odnosno 8 osoba).

Grafikon 1. Struktura ispitanika_ca prema dobi

U odnosu na **godine**, 64,3% uzorka čine ispitanici_ce u dobi od 16 do 19 godina, 20,8% ih je u dobi od 20 do 23 godine, a potom slijede ispitanici_ce od 24 do 27 godine (10,7%) te oni u dobi od 28 do 30 godina (4,2%). U odnosu na strukturu uzorka prema godinama i rodu ispitanika_ca, u **Tablici 1.** je vidljiva raspodjela.

Tablica 1. Struktura uzorka prema dobi i rodu

Odgovori	Dob								Ukupno
	16 – 19		20 – 23		24 – 27		28 – 30		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N
Muško	147	69,3	31	14,6	23	10,9	11	5,2	212
Žensko	352	63,1	124	22,2	60	10,8	22	3,9	558
Drugog roda	6	35,3	9	52,9	2	11,8	0	0,00	17
Ne želim odgovoriti	6	75,0	1	12,5	0	0,00	1	12,5	8
Ukupno	511		165		85		34		795

U skladu s godinama, najveći postotak uzorka nastavno na pitanje o njihovom trenutnom **obrazovnom statusu** navodi da trenutno pohađa srednju školu (59,5%), a potom slijede ispitanici_ce koji pohađaju preddiplomski studij (23,5%) te oni koji pohađaju magisterij (8,3%) ili su pak završili svoje obrazovanje (7,3%). Najmanje je ispitanika_ca koji pohađaju doktorat (0,6%), koji se niti školuju niti su zaposleni (0,5%) te onih koji pohađaju višu školu (0,3%).

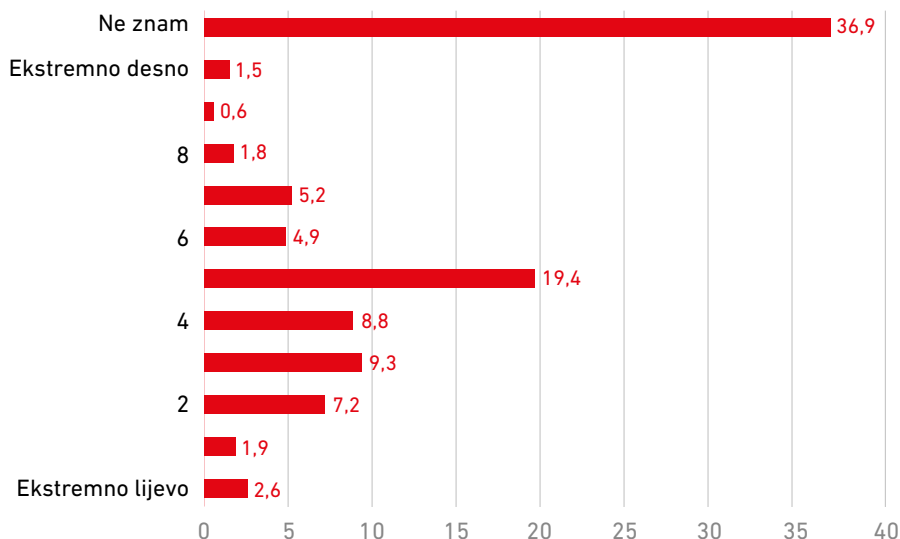
Zanimljiv je podatak da se na prvom mjestu nalaze ispitanici_ce s **prebivalištem** u mjestima manjima od 10.000 stanovnika (47,9%) te isti tako čine skoro polovicu uzorka. Potom slijede ispitanici_ce koji dolaze iz također manjih mjesta veličine od 10.001 do 70.000 stanovnika (24,0%), dok iz primjerice većih gradova kao što je Zagreb (mjesta prebivališta s više od 500.000 stanovnika) dolazi tek 18,2% ispitanika_ca. Detaljna preraspodjela vidljiva je iz Tablice *Veličina mjesta prebivališta ispitanika_ca.*

Među osnovnim sociodemografskim pitanjima, ispitanici_ce su upitani i da se klasificiraju prema nekoliko kategorija različitih **manjinskih skupina**. Najviše se ispitanika_ca klasificira kao osobe koje žive u ruralnoj sredini (26,4%) ili

kao pripadnikom_com vjerske manjine (17,2%). Osoba koje su lezbijske, gej, biseksualne, ili neke druge spolne orijentacije osim heteroseksualne je 13,2%, a pripadnika_ca nacionalne manjine 10,9%. Najmanje je ispitanika_ca koji se klasificiraju kao transrodnom osobom (1,3%) ili osobom s invaliditetom (1,5%). Detaljan raspodjela uzorka vidljiva je u Tablici *Pripadnost različitim manjinskim skupinama*.

Posljednje pitanje koje smo svrstale u sociodemografski dio odnosio se na ideološku samoidentifikaciju na **skali političkih vrijednosti** od 0 do 10. Broj 0 je označavao ekstremno lijevo, 5 centar, a 10 je označavao ekstremno desno. Iz Grafikona 1. vidljivo je kako je najveći postotak ispitanika_ca naveo da ne zna, odnosno da ne može procijeniti (36,9%) svoju političku opredijeljenost. Najčešća pozicija jest sama sredina (vrijednost 5) za koju se odlučuje 19,4%- Ekstremne opcije (10 i 0) ukupno su dobile nešto malo više od 4% glasova. Ukoliko bismo analizirali samo one koji su se odlučili samopozicionirati, gotovo jedna trećina (30,7%) odabrala je srednju vrijednost (5). Gledajući ima li razlike između osoba muškog i ženskog roda, kao dviju najvećih kategorija roda, utvrđeno je kako nema statistički značajne razlike u političkoj samoidentifikaciji između ispitanika i ispitanica ($\bar{X}_M = 7,84$, $s = 3,16$, $\bar{X}_Z = 7,90$, $s = 3,69$; $t_{(795)} = -0,211$, $p < 0,05$; pri čemu varijance uzorka nisu homogene, $p < 0,05$).

Grafikon 2. Politička samoidentifikacija ispitanika_ca

Kao još jedan sociodemografski podatak ističemo pitanje kojim su se istraživali **uzroci formiranja i utjecaja na politički stav** kod ispitanika_ca. Od najviše 3 moguća odabira (od 9 ponuđenih mogućnosti), ispitanici_ce su u prosjeku odabirali po dvije opcije. Tablica 2. prikazuje kako se na prvom mjestu u formiranju političkog stava nalazi uža obitelj za čak 60,3% ispitanika. Na drugom mjestu, s puno manjim postotkom odabira nalaze se mediji (36,4%), dok se kao trećim faktorom navode društvene mreže (31,4%). Na formiranje političkih stavova mladih najmanje utječu *influenceri* (5,2%) ili netko drugi (9,6%). U okviru odgovora netko drugi navođene su različite javne ličnosti (npr. Andrew Tate, Igor Matulić, Josip Broz Tito, itd.), sama osoba (primjeri odgovora: „Ja sama“, „Zdrav razum“) ili pak nitko.

Tablica 2. Faktori utjecaja na formiranje političkog stava

		N	%	Rang
Odgovori	Uža obitelj (otac, majka, braća, sestre)	479	60,3	1
	Mediji (TV, radio, web portali)	289	36,4	2
	Društvene mreže	250	31,4	3
	Prijatelji_ce	184	23,1	4
	Političari_ke	139	17,5	5
	Šira obitelj (bake, djedovi, stričevi, ujne)	115	14,5	6
	Nastavnici_ce i profesori_ce	112	14,1	7
	Netko drugi, navedi tko:	76	9,6	8
	Influenceri	41	5,2	9

3.4. OGRANIČENJA ANALIZE

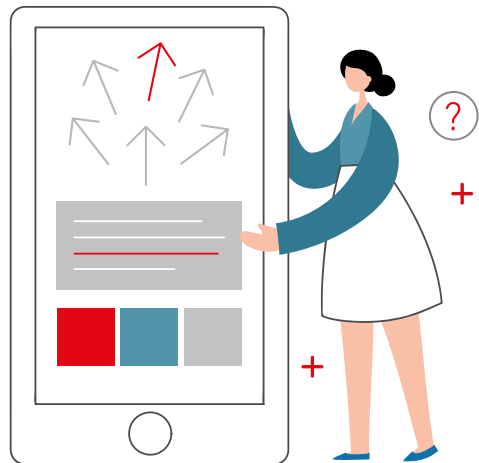
Ograničenja kvantitativnog istraživanja „Nova generacija mladih: Koliko se osjećate uključenima“ su u ovom slučaju dvojaka. Prvi razlog ograničenja je korištenje upitnika koji prethodno nije testiran kao instrument. Naime, upitnik je sastavljen na osnovu pregleda do sada provedenih istraživanja koja su ispitivala političku i/ili građansku participaciju mladih. Dodatno, određene skale i pitanja su konstruirana nakon prethodno mapiranih oblika političke participacije mladih (od vijeća učenika do ogranaka političkih stranaka), kao što je prikazano ranije u tekstu. U konačnici, cjelokupni upitnik nije testiran na manjem uzorku već je nakon nekoliko pregleda unutar tima Mreže mladih Hrvatske proveden na većem uzorku. Iako je na razvoju ovog upitnika radio stručni tim u okviru Operativnog tima Mreže, njegovoj kvaliteti svakako je moglo pridonijeti mišljenje, revizija i/ili dodatna dorada vanjskih stručnjaka_inja koji su već kreirali instrumente slične tematike za mlade osobe. Bez obzira na svjesnost ovog ograničenja, autorice smatraju kako se upitnik pokazao dobrim te kvalitetnim, ali isto tako otvoren za daljnje dorade u budućim korištenjima.

Drugi razlog ograničenja je nereprezentativnost uzorka. Iako je konačan broj ukupnog uzorka iznimno zadovoljavajući (skoro 800 ispitanika_ca u dobi od 16 do 30 godina), uvidom u njegovu strukturu vidljivo je da dvije trećine uzorka čine osobe ženskog roda. Iako ovo nije pretjerano ograničenje za odbacivanje nalaza istraživanja, najbolja opcija bi bila što više jednaka zastupljenost osoba svih rodova. Dodatno, način prikupljanja našeg uzorka bio je namjerni, odnosno namjerno smo putem plaćenih oglasa na društvenim mrežama pozivali osobe u dobi od 16 do 30 da ispune uzorak, a još više – namjerno je poziv za sudjelovanje poslan na sve srednjoškolske odgojno-obrazovne ustanove u Hrvatskoj kako bi se dosegao što veći broj mladih osoba. Upravo radi toga najveći postotak uzorka čine ispitanici_ce srednjoškolske dobi od 16 do 19 godina koji još uvijek pohađaju srednju školu.

Bez obzira na navedena ograničenja, vjerujemo kako će nalazi istraživanja biti korisni te će prikazati kroz jednu novu prizmu shvaćanja modela, metoda i kanala uključivanja mladih u njihovu uključivost u procese donošenja odluka kako do sada nije bilo ispitivano.

ISTRAŽIVANJA O SUDJELOVANJU MLADIH U DONOŠENJU ODLUKA

U nastavku analize donosimo prikaz dobivenih rezultata koji su podijeljeni na tri razine: koliko su mladi upoznati s različitim oblicima političke participacije mladih, koliki je interes mladih za sudjelovanje u različitim oblicima političke participacije te kakvog su stava mladi o donositeljima odluka, odnosno što misle da donositelji odluka (ne)rade za mlade i njihovu uključenost u donošenje odluka.

4.1. UPOZNATOST MLADIH S RAZLIČITIM OBLICIMA POLITIČKE PARTICIPACIJE MLADIH

Upoznatost kod mladih s različitim oblicima političke participacije započeta je ispitivanjem i dobivanjem uvida u **razinu interesa za politiku** od lokalne do europske razine. Na skali od 1 do 5¹¹, ispitanici_це su općenito iskazivali vrlo slab interes za sve razine politike. Iz Tablice 3. vidljivo je kako su ispitanici_це najviše zainteresirani za politiku na nacionalnoj razini (35,2%, \bar{X} = 2,64, s = 1,91), a najmanje za onu na regionalnoj razini (17,8%, \bar{X} = 2,18, s = 1,36).

Tablica 3. Interes za različite razine politike među mladima

Odgovori:	1+2	3	4+5		
	%	%	%	\bar{X}	s
Na lokalnoj razini (načelnica, gradonačelnik)	54,8	12,3	32,8	2,54	1,83
Na regionalnoj razini (župan_ica)	66,4	15,7	17,8	2,18	1,36
Na nacionalnoj razini (Sabor, ministri_це, predsjednik)	52,4	12,3	35,2	2,64	1,91
Na europskoj razini (Europski parlament)	56,0	17,5	26,6	2,45	1,67

Testirajući postojanje razlike unutar uzorka prema dobi, utvrđena je statistički značajna razlika između ispitanika_ца mlađe dobi (16 - 23 godina) i onih starije dobi (24 - 30 godina). Naime, ispitanici_це starije dobi su u prosjeku više zainteresirani za politiku na svim razinama za razliku od onih mlađe dobi. Primjerice, najveća razlika je vidljiva u interesu za politiku na lokalnoj (\bar{X} = 3,45, $t_{(793)} = 8,343$, $p < 0,05$) i nacionalnoj razini (\bar{X} = 3,40, $t_{(793)} = 6,642$, $p < 0,05$) za koju

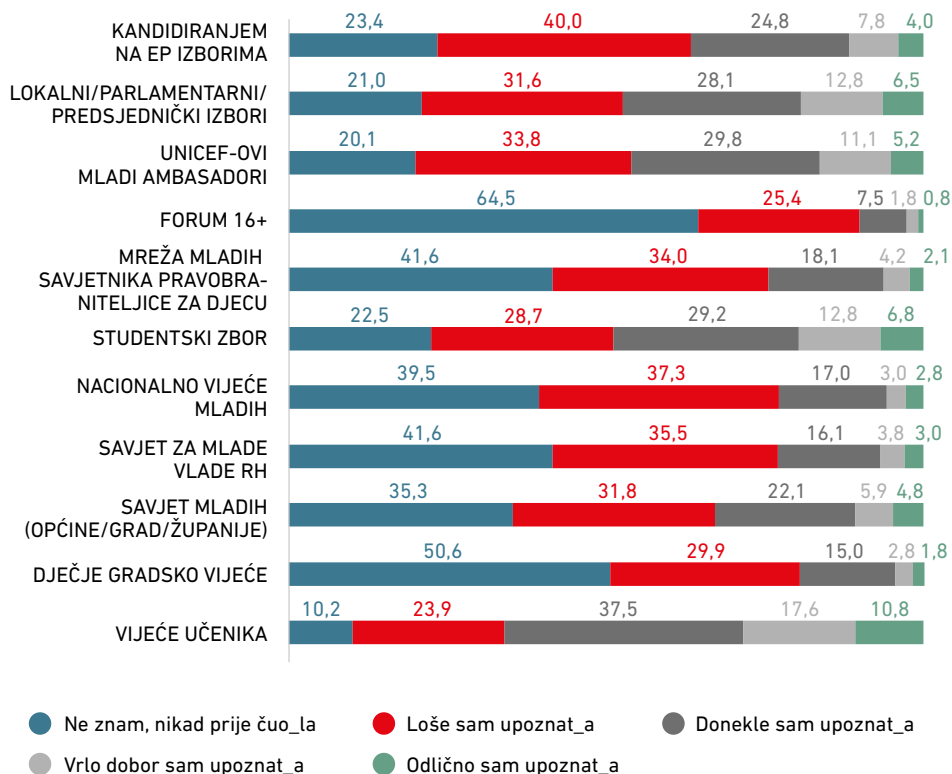
11 Postoci u kategorijama *uopće nisam zainteresiran_a* i *nisam zainteresiran_a* te *zainteresiran_a sam* i *jako sam zainteresiran_a* zbrojeni su u jednu kategoriju, odnosno kategorije *bez interesa* i *interes*. Kategorija 3 označava da ispitanik_ца *ne zna, ne može procijeniti*.

stariji ispitanici_ce pokazuju najviše interesa. Zanimljivo je kako su obje grupe ispitanika_ca najmanje zainteresirani za regionalnu razinu politike, ostavljajući dojam da ju ne doživljavaju relevantnom ($\bar{X}_{24-30} = 2,87$, $\bar{X}_{16-23} = 2,06$). Detaljan prikaz vidljiv je u Tablici *Deskriptivni pokazatelji i razlike između ispitanika_ca u odnosu na dob*.

Nastavno na mapiranje **različitih oblika uključivanja mladih u procese donošenje odluka**, daljnja namjera nam je bila ovim istraživanjem utvrditi koliko su mladi a) upoznati s radom i djelovanjem različitih oblika participacije mladih i b) koliko su u istima imali prilike sudjelovati. Kategorije odabira ponuđene ispitanicima_cama bile su: Vijeće učenika, Dječje gradsko vijeće, Savjet mladih (na razini općine/grada/županije), Savjet za mlade Vlade Republike Hrvatske, Nacionalno vijeće mladih, Studentski zbor, Mreža mladih savjetnika Pravobraniteljice za djecu, Forum 16+, UNICEF-ovi mladi ambasadori za prava djece i mladih, Kandidiranje na lokalnim/parlamentarnim/predsjedničkim izborima te Kandidiranje na izborima za parlament Europske unije.

U prosjeku su, na skali od 1 do 5, ispitanici_ce uvjetno rečeno „najbolje“ upoznati s radom vijeća učenika ($\bar{X} = 2,95$, $s = 1,25$), studentskog zbora ($\bar{X} = 2,53$, $s = 1,37$) i mogućnošću kandidiranja za nacionalne izbore (lokalne, parlamentarne, predsjedničke) ($\bar{X} = 2,52$, $s = 1,32$). Najlošije su upoznati s radom Foruma 16+ za koji njih 64,5% *ne znaju što je* ili *nikad prije nisu za njega čuli* ($\bar{X} = 1,49$, $s = 0,60$). Jednako tako svaka druga osoba (50,6%) ne zna što je Dječje gradsko vijeće ($\bar{X} = 1,75$, $s = 0,86$). Svakako možemo zaključiti nakon detaljnog uvida u odgovore ispitanika_ca da su isti u velikoj većini slučajeva loše upoznati ili nikad prije nisu čuli za sve ponuđene oblike participacije mladih, osim za vijeća učenika. Grafikon 3. pruža detaljniji uvid u odgovore ispitanika_ca, kao i Tablica: *Upoznatost mladih s različitim oblicima političke participacije mladih*.

Grafikon 3. Upoznatost mladih s različitim oblicima političke participacije mladih

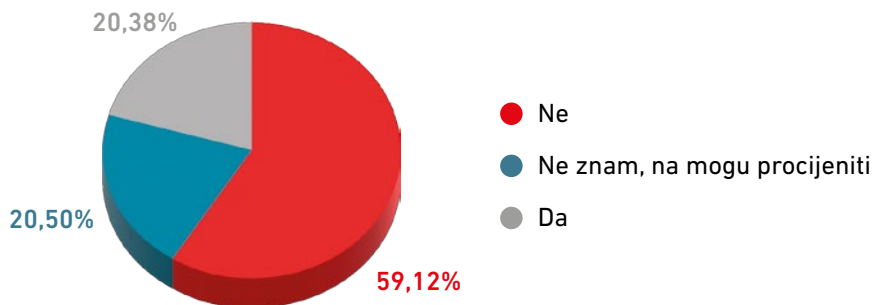
Testirajući pak postojanje razlike s obzirom na dob ispitanika_ca, provedbom t-testa za nezavisne uzorke pouzdanosti $p = 0,05$, utvrđeno je kako statistički značajne razlike nema jedino po pitanju upoznatosti s radom UNICEF-ovih mladih ambasadora za prava djece i mladih između mladih ispitanika_ca (od 16 do 19 godina, koji čine 64,3% uzorka) i starijih ispitanika_ca (od 20 do 30). Odnosno, ispitanici_ce mlađe i starije dobi se ne razlikuju po upoznatosti s radom UNICEF-ovi mladih ambasadora. Na svim drugim oblicima participacije je prisutna statistički značajna razlika. Što to pokazuje? Stariji ispitanici_ce su u prosjeku donekle bolje upoznati sa svim oblicima participacije osim s Dječjim gradskim vijećima, Forumom 16+ i Vijećem učenika. Skoro su svi oblici participacije u kojima mladi mogu sudjelovati donekle poznatiji starijima od 20 godina. Ovaj nalaz usporedno s prethodnim podacima samo pokazuje kako

mlađim mladim osoba nedostaje političke socijalizacije i kako su im nepoznate mogućnosti za vlastito uključivanje u procese donošenja odluka. Jedino s čime su mlađi ispitanici_ce „bolje“ upoznati su oni oblici koji su im trenutno bliski, kao što je rad vijeća učenika.

I kao posljednjim po pitanju upoznatosti mladih s različitim oblicima participacije, namjera nam je bila istražiti mišljenje mladih o **spuštanju minimalne dobne granice za glasanje na lokalnim izborima u Hrvatskoj na 16 godina**. Važno je za napomenuti još jednom kako 64,3% ovog uzorka čine upravo mlade osobe iz dobne kategorije od 16 do 19 godina. Stoga pretpostavljamo kako je pitanje spuštanja dobne granice s 18 na 16 godina za glasanje na lokalnim izborima istima bilo i relevantno. No jednako tako s obzirom na ranije rezultate neupoznatosti iste ove dobne kategorije sa skoro svim oblicima i mogućnostima za participaciju mladih, zanimljiva će biti usporedba i testiranje razlike s ostalim dobnim skupinama.

Gledajući rezultate na ukupnom uzorku, ispitanici_ce u prosjeku *ne podržavaju* spuštanje dobne granice ($\bar{X}= 1,61$, $s= 0,64$), odnosno 59,1% ih smatra da dobnu granicu ne treba spuštati, 20,5% ne zna i ne može procijeniti svoj odgovor, dok samo 20,4% ispitanika_ca podržava spuštanje dobne granice za izlazak na lokalne izbore s 18 na 16 godina.

Grafikon 4. Iskaz ispitanika_ca o spuštanju dobne granice na 16 godina

Dalje je testirana razlika između mlađih ispitanika_ca (16-19) i starijih (20-30 godina). Utvrđeno je kako nema statistički značajne razlike u odnosu na dob ispitanika_ca ($t_{(793)} = 1,961$, $p < 0,05$ (dvosmjerno testiranje)). Štoviše, gledajući

prosjeck svake pojedine dobne kategorije, njihove prosječne vrijednosti se također ne razlikuju ($\bar{X}_{16-19} = 1,75$, $\bar{X}_{20-30} = 1,82$) tako da možemo zaključiti kako ispitanici_ce našeg istraživanja bez obzira na dob smatraju da minimalnu dobu granicu za glasanje na lokalnim izborima u Hrvatskoj ne treba spuštati s 18 na 16 godina. Statistički značajna razlika nije utvrđena ni s obzirom na rod, veličinu mjesta prebivališta ili političku samoidentifikaciju.

4.2. UKLJUČENOST I INTERES MLADIH ZA POLITIČKU PARTICIPACIJU

Drugi dio upitnika istraživao je razinu uključenosti mladih u različitim oblicima političke participacije, odnosno kako i koliko participiraju. Iako su prethodni rezultati porazni u pogledu slabe upoznatosti, ali i interesa za različite razine politika, preostaje nam pružiti detaljan uvid u dobivene rezultate upravo na osnovu gdje i kako mladi u najvećem broju slučajeva se ipak angažiraju i uključuju.

Kako bi se detektirala uključenost mladih u već ranije ispitanoj upoznatosti s određenim oblicima participacije, ispitanici_ce su na skali od 1 do 5¹² izjašnjavali svoju **uključenost** u rad vijeća učenika, savjete mladih i slično. Vidljivo je kako su i u ovom slučaju ispitanici_ce najviše do sada bili uključeni u rad Vijeća učenika ($\bar{X} = 2,80$, $s = 1,45$), odnosno u 24,9% slučajeva kao aktivni/neaktivni članovi_ce.

I tu staje aktivna participacija mladih u navedenim oblicima s obzirom da je drugi po redu najzastupljeniji oblik participacije uključenoje u rad općinskog/gradskog Savjeta mladih s malih 4,4% odgovora ($\bar{X} = 2,04$, $s = 0,68$) te rad u Studentskom zboru s 3,1% ($\bar{X} = 2,14$, $s = 0,56$). Ispitanici_ce nažalost u najvećim postocima odgovora ne znaju ili nisu nikada participirali, odnosno svaki drugi

12 Skala od 1 do 5: *ne znam što je to; nikada; nisam imao_la prilike sudjelovati; bio sam član_ica, ali nisam aktivno sudjelovao_la; bio sam član_ica i aktivno sam sudjelovao_la*. U tablici 5. su kategorije 4 i 5 spojene u jednu *Bio sam član (aktivan/neaktivan)* zbog iznimno malih postotaka odgovora.

ispitanik_ca navodi kako nikada nije sudjelovao_la u radu navedenih oblika participacije mladih (raspon odgovora *nikada* kreće se od 45,8% do 63,0%). Iako je ovaj podatak porazan, nalazi našeg istraživanja u skladu su i s ranije spomenutim istraživanjima provedenim s mladim osobama te pokazuje političku neaktivnost mladih osoba. Jednako tako nam je potvrda kako se programi građanskog odgoja i obrazovanja te političke pismenosti trebaju aktivnije i jače provoditi kroz odgojno-obrazovni sustav s obzirom da generalno gledajući 1 od 5 osoba navodi ni da ne zna što je to Dječje gradsko vijeće, Savjet mladih, ili Savjet za mlade Vlade RH. Iako ove strukture postoje, mladi nažalost nisu upoznati s njima.

Tablica 4. Sudjelovanje u različitim oblicima participacije

Odgovori:	\bar{X}	s	Ne znam što je to	Nikada	Nisam imao_la prilike sudjelovati	Bio sam član_ica (aktivan/neaktivan)
			%	%	%	%
U radu Vijeća učenika	2,80	1,45	7,7	45,8	21,6	24,9
U radu Dječjeg gradskog vijeća	1,93	0,56	26,8	56,9	14,2	2,1
U radu općinskog/gradskog Savjeta mladih	2,04	0,68	22,8	57,7	15,1	4,4
U radu županijskog Savjeta mladih	1,97	0,56	24,3	58,2	15,2	2,3
U radu Savjeta za mlade Vlade RH	1,95	0,48	23,8	59,5	15,7	1,0
U radu Studentskog zbora	2,14	0,56	14,2	63,0	19,6	3,1

Što se tiče **glasačke participacije mladih**, skoro svaki drugi ispitanik_ca bio je bez prava glasovanja na lokalnim izborima 2021., parlamentarnim 2020. te predsjedničkim izborima i izborima Europski parlament 2019. godine. Stoga gledajući ukupni uzorak¹³, najviše ispitanika_ca glasalo je na lokalnim izborima 2021. godine, točnije njih 25,5%. Isključivši kategoriju dobi od 16 do 19 godina te obradivši podatke na uzorku ispitanika_ca od 20 do 30 godina, prosječne vrijednosti izlaznosti starijih mladih osoba (od 20 do 30 godina)¹⁴ u odnosu na mlađe mlade su sljedeće:

- Lokalni izbori 2021. - \bar{X} = 3,55, s = 0,62
- Parlamentarni izbori 2020. - \bar{X} = 3,23, s = 1,17
- Predsjednički izbori 2019. - \bar{X} = 3,17, s = 1,46
- Izbori za EU parlament 2019. - \bar{X} = 2,80, s = 1,32

Interpretacija ovih rezultata nam pokazuje kako su ispitanici_ce starije dobi bili spremniji te su participirali na navedenim izborima. Pri čemu je važno za istaknuti kako je najmanja izlaznost bila na izborima za Europski parlament 2019. godine. Također uvidom u tablicu 5., u kojoj su obrađeni samo stariji ispitanici_ce, vidljivo je kako je kod istih bila vrlo dobra izlaznost na izbore. Izlaznost na lokalne izbore kreće se u rasponu od 64,8% do 76,5%, na parlamentarne izbore od 40,0% do 85,3%, na predsjedničke izbore od 43,6% do 87,1% te na izbore za Europski parlament od 18,8% do 67,6%. Najmanja izlaznost na izbore Europskog parlamenta (18,8%) je kod ispitanika_ca od 20 do 23 kada su isti prije pet godina bili maloljetni te je ovaj rezultat logičan u odnosu na to obrazloženje.

13 Za više detalja pogledati Tablicu: *Glasanje na izborima – ukupan uzorak.*

14 Skala odgovora kretala se od 1 do 4, 1 - *Nisam imao_la pravo sudjelovanja*, 2 - *Ne znam, nisam siguran_na*, 3 - *Ne, nisam*, 4 - *Da, jesam*

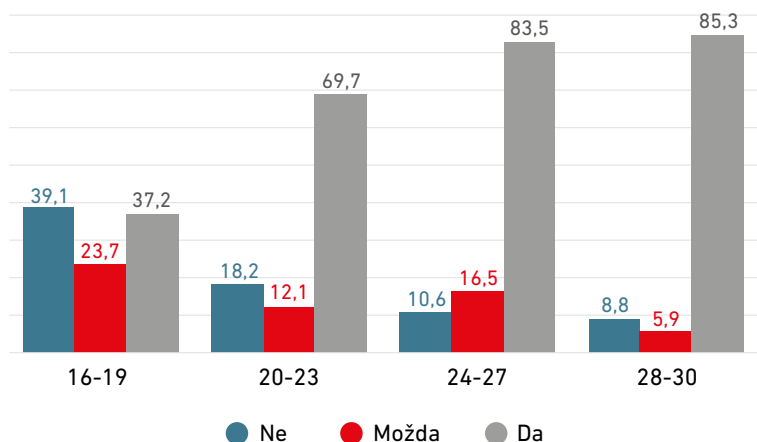
Tablica 5. Deskriptivni pokazatelji izlaznosti na izbore ispitanika_ca 20 – 30 godina

Odgovori:	DOB			
		20-23	24-27	28-30
Lokalni izbori 2021.	N	165	85	34
	\bar{x}	3,47	3,68	3,65
	s	0,73	0,43	0,54
	DA %	64,8	76,5	76,5
Parlamentarni izbori 2020.	N	165	85	34
	\bar{x}	2,84	3,78	3,77
	s	1,41	0,32	0,37
	DA %	40,0	83,5	85,3
Predsjednički izbori 2019.	N	165	85	34
	\bar{x}	2,70	3,84	3,77
	s	1,79	0,23	0,37
	DA %	43,6	87,1	85,3
Izbori za EU parlament 2019.	N	165	85	34
	\bar{x}	2,33	3,42	3,53
	s	1,36	0,53	0,62
	DA %	18,8	55,3	67,6

Još jednom vidimo potvrdu kako su stariji ispitanici_ce politički angažiraniji te prakticiraju mogućnosti glasovanja i sudjelovanja u političkom životu na taj način. Važno je i za istaknuti kako rezultati izlaznosti na izbore za Europski parlament 2019. godine trebaju biti poticaj za dodatni angažman oko upoznavanja mladih osoba s ulogom Europskog parlamenta i njegovom važnošću, posebice u odnos na nadolazeće izbore za Europski parlament 2024. godine.

U pogledu **spremnosti izlaska na parlamentarne izbore**, kada bi se isti danas održavali, skoro svaki drugi ispitanik_ca bi *vjerojatno* i *najvjerojatnije* glasao (50,9%). Ukupno 18,6% ispitanika_ca *možda bi, a možda i ne bi*, dok svega 30,4% njih navodi da *vjerojatno ne bi* i *najvjerojatnije ne bi* glasalo. Izlaznost na izbore i dobi ispitanika_ca su povezane, odnosno veća je vjerojatnost izlaska na izbore ako su ispitanici_ce starije dobi pri čemu je najveća spremnost prisutna kod ispitanika_ca dobi od 24 do 27 godina (da= 83,5%, \bar{X} = 4,34, s= 1,42,) te ispitanika_ca dobi od 28 do 30 (da= 85,3%, \bar{X} = 4,27, s= 1,23).

Grafikon 5. Spremnost za izlazak na parlamentarne izbore u odnosu na dob

Razlozi izlaska ili neizlaska na izbore koje su ispitanici_ce mogli navoditi u formi otvorenih odgovora (N= 209 odgovora) koji su bili raznoliki, no iste je moguće svrstati u nekoliko kategorija:

- **Glasanje kao građanska dužnost** (N= 34):

„Smatram da je politička participacija mladih važna. Do promjena na vlasti ne može doći ukoliko građani ne odrađuju svoju građansku dužnost. Važno je sudjelovati u izborima jer je sve više osoba koje se žale na vladajuće i njihovu politiku, a nisu izašle na izbore. Po mom mišljenju to nije u redu.“

„Smatram da je to moja građanska dužnost. Ljudi su se dugo borili za pravo glasa, pogotovo za žene, da ga ja sad ne bih koristila. Ne želim to

omalovažavati te smatram da, umjesto da se ljudi u državi samo žale kako nisu zadovoljni nečime, trebaju se potruditi i koristiti svoj glas kako bi utjecali na promjene u državi (ili barem pokušati). Stoga, iako mi politika nije najdraža stvar, upoznala bih se sa izborima i kandidatima jer ono utječe na moj (i svačiji) svakodnevni život.“

- **Politička apatija** (N= 28):

„Apsolutno me ne zanima politika, ja samo vegetiram u ovom društvu.“

- **Želja za sudjelovanje u demokratskom procesu i političkom oblikovanju zemlje** (N= 25)

„Apsolutno svi trebaju glasati, pogotovo mlade generacije koje tek sad i dobivaju pravo glasa jer je to jedini način da se promijeni trenutno stanje u državi (koje je zapravo i najmanje prilagođeno mladima)!“

- **Maloljetnost ispitanika_ca kao razlog neglasanja** (N=23)

- **„Ne želim glasati“** (N= 23)

- **Svaki glas je bitan** (N= 20)

„Jedan po jedan glas cini razliku. Biramo ljude koji ce najveći utjecaj imati u našem životu (u smislu kreiranja politika, zakona, odredbi) stoga treba birati one za koje mislimo da ce raditi ono sto je u našem najboljem interesu.“

„Ne dam da drugi biraju umjesto mene. Mog glas će se uvijek čuti.“

- **Bez odgovora (točka, minus kao odgovor)** (N= 18)

- **Drugi razlozi** (N= 15)

„Ako se ti ne baviš politikom ona će se baviti tobom“

- **Neznanje o politici i za koga glasati** (N= 10)

„Smatram da nemam dovoljno političkog znanja kako bih formirao vlastito mišljenje.“

- **Glasanje kao dopuštenje za kasnije kritiziranje vlasti** (N= 6)

„Tko ne glasa nema pravo prigovarati o sistemu. Stagnacija u aktivnosti građana dovodi do totalitarizma.“

- **Nezanimanje za politiku i glasanje** (N= 6)

Nakon iskaza o spremnosti za glasanje, ispitanici_ci su procijenili koliko bi bili **spremni izravno se uključiti u ponuđene oblike participacije** kada bi im se za to pružila prilika. U prosjeku¹⁵ su vrlo nezainteresirani za uključenje, odnosno u velikoj većini slučajeva navode kako *ne bi bili spremni_e* ili pak *ne znaju, nisu sigurni_e* bi li sudjelovali. U suštini svaki drugi, ali čak i dva od tri ispitanika_ca, navode kako *uopće ne bi bili spremni* ili *ne bi bili spremni sudjelovati* u ponuđenim oblicima političke participacije. Pri čemu se na najlošijem mjestu nalaze ministarske i gradonačelničke pozicije za što nije spremno preuzeti dvoje od troje ispitanika_ca.

1. Pozicija ministra_ice (65,0%)
2. Pozicija gradonačelnika_ice (61,9%)
3. Pozicija državnog tajnika_ce ključnog za pitanje maldih (60,3%)
4. Sudjelovanje u radu županijske skupštine/gradskog vijeća (52,8%)
5. Sudjelovanje u radu političke stranke (51,2%)
6. Sudjelovanje u radu općinskog/gradskog/županijskog Savjeta mladih (47,1%)
7. Sudjelovanje u radu Savjeta za mlade Vlade RH (46,6%)

Kod onog malog udjela ispitanika_ca koji iskazuju spremnost za sudjelovanje, najbolje kotiraju spremnost za rad u općinskom/gradskom/županijskom Savjetu mladih (27,5% ih potvrdno odgovara), za rad u Savjeta za mlade Vlade Republike Hrvatske (26,3%) te uključenje u političke stranke (23,5%). U konačnici možemo zaključiti kako su mladima atraktivniji oblici participacije koji su im bliži po djelovanju i dobi, nego neke veće i odgovornije strukture političke moći. No i taj dio mladih čini manjinu zainteresirane skupine.

I konačno u pogledu ispitivanja koliko i gdje su mladi uključeni u različite oblike participacije, istražile smo i njihovu **uključenost u pojedinim oblicima građanske participacije** kao što je sudjelovanje u različitim oblicima volontiranja, peticijama, prosvjedima, štrajku, donacijama u različite svrhe i slično. Uz ponuđenih 18 opcija za višestruki odgovor, ispitanici_ce su mogli navoditi i nešto drugo što nije bilo spomenuto. Ispitanici_ce su u prosjeku odabirali do 3 ponuđene opcije.

Na prvom mjestu se nalazi doniranje novca u određene humanitarne svrhe (61,4%) što su činile dvije od tri osobe našeg uzorka, a svaka druga osoba je pak

15 Prosječne vrijednosti odgovora na skali od 1 *uopće ne bi bio spreman_na* do 5 *apsolutno bih bio spreman_na*, kreću se od \bar{X} = 2,18 do \bar{X} = 2,63.

sudjelovala u potpisivanju peticije (49,1%). Jedna od četiri osobe je sudjelovala u protestu/prosvjedu (25,4%). Ukupnih 17,4% uzorka navodi da nije sudjelovao u nikakvih aktivnostima te se ova opcija nalazi na vrlo visokom 4. mjestu rang ljestvice građanske participacije mladih. Ostali oblici participacije vrlo su slabo zastupljeni te se kreću u rasponu od 16,2% za sudjelovanje u štrajku do malih 2,3% za rad na nekoj političkoj funkciji. Još jednom se pokazalo kako mladi slabo koriste i uključuju se u različite oblike političke participacije, u ovom slučaju građanske participacije za koje je bilo pretpostavljeno kako bi im trebali biti *bliži* i češće korišteni.

Tablica 6. Sudjelovanje mladih u oblicima građanske participacije tijekom života

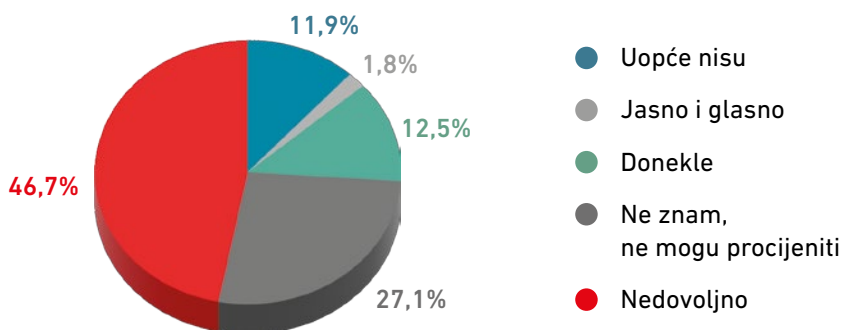
Odgovori	%	Rang
Doniranje novca u određene humanitarne svrhe	61,4	1
Potpisivanje peticije	49,1	2
Protest/prosvjed	25,4	3
Nisam sudjelovao_la u nikakvoj aktivnosti	17,2	4
Dijeljenje političkih sadržaja putem društvenih mreža	16,2	5
Štrajk	15,5	6
Sudjelovanje u javnim raspravama ili tribinama	13,0	7
Bojkotiranje određenih proizvoda ili kompanija	12,6	8
Rad u nevladinim udrugama	11,3	9
Pisanje službenih pisama / e-mailova / poruka tijelima vlasti ili političarima_kama	11,1	10
Volontiranje u političkoj kampanji (npr. skupljanje potpisa za stranku ili kandidata_kinju)	9,6	11
Performans (umjetnička izvedba)	7,9	12
Sudjelovanje na političkom skupu	6,3	13
Građanske inicijative za referendum	5,3	14
Doniranje novca u određene političke svrhe	3,5	15
Ostalo/nešto drugo	2,9	16
Kandidatura za javnu funkciju	2,8	17
Rad na nekoj političkoj funkciji	2,3	18

4.3. STAV MLADIH O DONOSITELJIMA ODLUKA

Posljednji dio upitnika bio je posvećen dobivanju uvida u stavove mladih kao moguće razloge njihove političke (ne)participacije. Mladi¹⁶ su se izjašnjavali što misle koliko su donositelji odluka danas zainteresirani za probleme ili potrebe mladih u Hrvatskoj, koliko su općenito mladi aktivni u oblikovanju politika i slično.

Mladi, odnosno ispitanici_ce našeg istraživanja, smatraju kako su interesi mladih, općenito gledajući, u političkom životu Hrvatske nedovoljno zastupljeni (46,7%), odnosno kako uopće nisu zastupljeni (11,9%). Pozitivnog mišljenja je samo 12,5% ispitanika_ca koji smatraju da su interesi donekle zastupljeni, ili su jasno i glasno zastupljeni (1,8%). Ukupno 27,1% uzorka *ne zna i ne može procijeniti* svoj odgovor na ovo pitanje. Zanimljivo je kako su pozitivnijeg stava mlađe osobe u dobi od 16 do 19 godina, odnosno pozitivno mišljenje povezano je s mlađom dobi ispitanika, dok s porastom godina raste i pesimizam kod ispitanika_ca.

Grafikon 6. Zastupljenost interesa mladih u političkom životu Hrvatske

16

U posljednjem dijelu online upitnika sudjelovalo je 734 ispitanika_ca.

Po pitanju koliko su **donositelji odluka** (Vlada, Sabor, predsjednik_ca, itd.) **na nacionalnoj razini zainteresirani** za određene potrebe i probleme mladih u Hrvatskoj, ispitanici_ca također nisu pozitivnog mišljenja. Ispitanici_ce u prosjeku smatraju kako donositelji odluka nisu zainteresirani za niti jednu od navedenih potreba/problema mladih (prosječne vrijednosti odgovora¹⁷ kreću se od \bar{X} = 2,26 do maksimalnih \bar{X} = 2,65). Ispitanici_ce tako procjenjuju da donositelji odluka *uopće nisu zainteresirani* te da *nisu zainteresirani* za:

- društvenu isključenost mladih – što smatra skoro dvoje od troje ispitanika_ca (60,1%)
- stambeno zbrinjavanje mladih – što smatra skoro dvoje od troje ispitanika_ca (58,0%)
- rad s mladima i neformalno obrazovanje – što smatra svaki drugi ispitanik_ca (54,1%)
- aktivnu participaciju mladih – što smatra svaki drugi ispitanik_ca (52,2%)

Ono što mladi procjenjuju da ipak donekle **interesira donositelje odluka**, odnosno da su isti *zainteresirani* ili *su u potpunosti zainteresirani* su: osiguranje kvalitetnog obrazovanja (28,2%), prevencija nasilja nad i među mladima (22,2%) te zdravlje mladih (21,5%). Možemo zaključiti kako mladi dovoljno dobro prepoznaju one elemente oko kojih država i donositelji odluka ipak donekle brinu te čine određene korake (kao što je školstvo i zdravstvo/zdravlje mladih), ali i one oko kojih se donositelji odluka ne aktiviraju dovoljno ili vrlo jednostavno mlade osobe ne uključuju dovoljno u procese donošenja odluka koje se tiču njih direktno.

17 Skala odgovora kretala se od 1 do 5 *uopće nisu zainteresirani* – *u potpunosti su zainteresirani*. Odgovori *uopće nisu zainteresirani* i *nisu zainteresirani* zbrojeni su kao i odgovori *zainteresirani su* i *u potpunosti su zainteresirani*.

Tablica 7. Deskriptivni pokazatelji stavova mladih o zainteresiranosti donositelji odluka na nacionalnoj razini o potrebama ili problemima mladih u Hrvatskoj

Odgovori	\bar{X}	s	1+2	3	4+5
			%	%	%
Društvena isključenost mladih	2,26	0,842	60,1	31,9	8,0
Stambeno osamostaljivanje mladih	2,28	1,116	58,0	28,6	13,7
Rad s mladima i neformalno obrazovanje	2,34	1,009	54,1	34,6	11,3
Aktivna participacija mladih	2,41	0,937	52,2	36,4	11,4
Zapošljavanje mladih	2,56	1,035	50,1	29,2	20,7
Prevenција nasilja nad i među mladima	2,56	1,248	47,0	30,8	22,2
Zdravlje mladih	2,60	1,067	47,5	30,9	21,5
Osiguravanje kvalitetnog obrazovnog sustava	2,65	1,246	45,9	25,9	28,2

Smatraju li mladi da drugi **mladi općenito sudjeluju u kreiranju i oblikovanju lokalnih politika** u njihovom gradu/općini (npr. izradi proračuna, provedbi programa, izradi lokalnih programa za mlade i slično), ispitanici_це su također negativnih mišljenja. Naime, njih 35,3% smatra da mladi ne sudjeluju, 12,1% da nikada ne sudjeluju, a čak 30,7% ne može procijeniti svoj odgovor. Svega 18,7% ispitanika_ца smatra da mladi ponekad sudjeluju, odnosno da redovito sudjeluju aktivno u kreiranju i oblikovanju lokalnih politika njihova grada/općine (3,3%).

Jednakog negativnog mišljenja su i po pitanju aktivnog **sudjelovanja mladih u kreiranju i oblikovanju nacionalnih politika**, kao što su različiti zakoni, strateški planovi ili nacionalni programi za mlade. Visokih 41,8% ispitanika_ца smatra da mladi ne sudjeluju ili u 14,6% da nikada ne sudjeluju, što je više od polovice

ispitanika_ca ovog stava. Samo mali udio uzorka je pozitivnog mišljenja, odnosno 10,2% njih smatra da ponekad sudjeluju, odnosno da redovno sudjeluju (1,4%). Također kao i prethodno spomenuto, oko 30 posto ispitanika_ca, točnije njih 32,0% ne može procijeniti svoj odgovor ili ga pak ne zna.

U konačnici možemo zaključiti kako ispitanici_ce našeg istraživanja smatraju da donositelji odluka ne zastupaju interese mladih u političkom životu, nisu zainteresirani za njihove potrebe i probleme te da ih isti ne uključuju u su-kreiranje politika na lokalnoj i nacionalnoj razini.

UMJESTO ZAKLJUČKA - PREPORUKE

Mreža mladih Hrvatske pridružila se brojnim drugim istraživanjima koja se provode na temu političke participacije mladih u Republici Hrvatskoj. No, ovog puta smo provedenim kvantitativnim istraživanjem „Nova generacija mladih: koliko se osjećate uključenima“ uključili upravo različite oblike političke participacije *mladih* koje su uspostavljene te postoje kao mogućnosti za direktno i aktivnije uključivanje mladih u procese donošenja odluka, a što do sada nije bilo istraživano ili uključivano u ista ili slična istraživanja. Na početku analize pružile smo pregled tih oblika participacije, od vijeća učenika, preko savjeta mladih i raznih tijela drugih javnih institucija (npr. Pravobraniteljice za djecu) do ogranaka mladeži političkih stranaka i samih političkih stranaka. Namjera je bila dekonstruirati oblike političke participacije mladih kao mogućnosti za uključivanje i sudjelovanje mladih u procesima donošenja odluka te razinu moći tih oblika, no analiza je pokazala kako su svi navedeni isključivo savjetodavnog karaktera bez velikog utjecaja na donositelje odluka.

Još jednom navodimo ukratko kako većinu našeg istraživanja čine osobe ženskog roda (70,2%) te mladi u dobi od 16 do 19 godina (64,3%). Ispitanici_{ce} su u skladu s dobi još uvijek u sustavu srednjoškolskog obrazovanja (59,5%). Svaka druga osoba (47,9%) dolazi iz manjeg mjesta stanovanja s do 10.000 stanovnika_{ca}. Nastavno na samoodređenje pojedinih identitetskih odrednica, a u skladu s mjestom stanovanja, 26,4% osoba dolazi iz ruralnih krajeve. Pripadnika_{ca} vjerskih manjina je 17,2%, LGBTIQ+ populacije 14,5%, a nacionalnih manjina 10,9%. Svaki treći ispitanik_{ca} se samoidenticira prema

lijevom političkom spektru (29,8%) ili ne zna gdje bi se svrstao_la (30,9%). Na formiranje političkog stava ispitanika_ca ovog istraživanja najviše utječe uža obitelj (otac, majka, brat, sestra) (60,3%), a najmanje *influenceri* (5,2%).

Kvantitativnim istraživanjem težile smo odgovoriti na tri postavljena cilja kako bismo ostvarile svrhu ovog istraživanja, odnosno utvrdile razinu političkog, ali i građanskog djelovanja mladih, kroz njihovu sveukupnu zainteresiranost, uključenost i upoznatost s različitim procesima donošenja odluka u Republici Hrvatskoj:

Koliko su mladi upoznati s različitim oblicima političke participacije?

- Mlade osobe u dobi od 16 do 30 godina generalno su vrlo slabo zainteresirane za politiku na svim razinama. Najveći interes pokazuju za politiku na nacionalnoj razini (35,2%), a najmanje na regionalnoj razini (17,8%)
- Mlade osobe najbolje su upoznate s radom vijeća učenika i studentskog zbora, a najmanje s radom Foruma 16+ (Pravobraniteljice za djecu) i Dječjeg gradskog vijeća, pri čemu su starije mlade osobe (starije od 20 do 30 godina) boljeg poznavanja različitih oblika participacije mladih, nego oni u dobi od 16 do 19 godina
- Gotovo dvije od tri mlade osobe, bez obzira na njihovu dob, rod, političku samoidentifikaciju ili neku drugu sociodemografsku odrednicu, ne podržavaju spuštanje minimalne dobe granice za glasanje na lokalnim izborima u Hrvatskoj s 18 na 16 godina

Kako i koliko mladi participiraju u procesima donošenja odluka?

- U skladu s poznavanjem različitih oblika participacije mladih, isti su tako najviše bili uključeni jedino u rad vijeća učenika (24,9%). Ostali oblici participacije vrlo su slabo zastupljeni s jednoznamenkastim postocima, pri čemu svaka druga mlada osoba ističe kako nikada nije sudjelovala u niti jednom obliku za participacije mladih
- Mlade osobe od 20 do 30 godina spremnije su glasati na izborima te su u velikoj većini glasale na lokalnim izborima 2021., parlamentarnim 2020. i predsjedničkim 2019. godine. Najmanja izlaznost mladih bila je na izborima za Europski parlament 2019. godine

- Kada bi se danas održavali parlamentarni izbori, svaka druga mlada osoba bi vrlo vjerojatno ili najvjerojatnije glasala (50,9%), pri čemu je veća vjerojatnost za izlazak na izbore s obzirom na stariju dob osobe
- Međutim, mlade osobe ne iskazuju pretjeranu spremnost sudjelovanja na drugim oblicima političkih pozicija moći kada bi im se ukazala prilika za to. Mladi su najmanje zainteresirani za ministarske i gradonačelničke pozicije, a najviše spremnosti pokazuju za rad u savjetima za mlade (27,5%) ili Savjetu za mlade Vlade Republike Hrvatske (26,3%)
- Mlade osobe sudjelovale su kroz građansku participaciju u doniranju novaca za određene humanitarne svrhe (61,4%) te u potpisivanju peticija (49,1%) što su dva najzastupljenija i najčešća oblika uključenja mladih. Također, svaka druga mlada osoba nema iskustva sudjelovanja u nekom obliku građanske participacije (npr. štrajk, bojkotiranje, performans, donacije, itd.)

Koji su stavovi mladih o donositeljima odluka?

- Mlade osobe drže da su interesi mladih u političkom životu Hrvatske nedovoljno zastupljeni (46,7%), a samo njih 12,5% smatra da donekle jesu. Mlađe mlade osobe (od 16 do 19 godina) pozitivnijeg su stava od onih starijih od sebe
- Mlade osobe smatraju da su donositelji odluka zainteresirani samo za osiguravanje kvalitetnog obrazovanja (28,2%), prevenciju nasilja nad i među mladima (22,2%) te zdravlje mladih (21,5%)
- Svaka treća mlada osoba smatra da mladi ne sudjeluju u kreiranju i oblikovanju lokalnih politika u njihovom gradu ili općini te da jednako tako ne sudjeluju u kreiranju i oblikovanju nacionalnih politika (41,8%)

S obzirom na dobivene rezultate te njihov prikaz kao i činjenicu da Mreža nije istraživački institut već udruga koja se svojim radom bavi između ostalog, podizanjem razine participacije mladih u društvu, kreirale smo nekoliko preporuka. Vjerujemo da iste mogu poslužiti za poboljšanje a) upoznatosti mladih s procesima donošenja odluka i b) uključenju u različite oblike participacije mladih te se nadamo da će do pomaka doći već u nadolazećim izborima. No, važno je istaknuti da je istraživanje pokazalo da mladi i dalje ne dobivaju dovoljno informacija o oblicima političke participacije, a tu teret ne može pasti samo na civilno društvo i neformalno obrazovanje već je važno podizati kapacitete mladih i kroz formalni obrazovani sustav.

Na temelju ove analize, donosimo sljedeće policy preporuke koje bi, uslijed pridržavanja istih, mogle dovesti do jačanja političke participacije mladih te njihovog razumijevanja političkih procesa:

- **Razviti obrazovne programe** koji uključuju informiranje o različitim oblicima političke participacije, političkim procesima i važnosti (političkog) angažmana (već) u školama i na sveučilištima.
- Organizirati edukativne događaje u suradnji s obrazovnim institucijama kako bi se mladima pružile **prilike za učenje o političkoj participaciji i političkim strukturama, institucijama i procesima**.
- Razmotriti **spuštanje dobnog praga za glasanje** na svim izborima s 18 na 16 godina kako bi se povećala politička participacija mlađe populacije. U najmanju ruku, dovesti raspravu o spuštanju dobne granice u javni diskurs kako bi se javnost i mladi detaljnije upoznali s prednostima i ograničenjima takve prakse.
- **Promovirati građanske akcije** (na svim razinama) kao što su potpisivanje peticija i sudjelovanje u volonterskim i humanitarnim aktivnostima kako bi mladi osjećali da njihov glas i angažman imaju stvarni utjecaj na društvo i njihovu zajednicu.
- **Stvoriti pristupačne, razumljive i za mlade primjerene** izvore informacija o političkim procesima, političkim strankama i kandidatima kako bi se mladi osjećali informiranima i spremnima za sudjelovanje u izborima .
- **Organizirati javne aktivnosti (npr. kampanje ili tribine)** sa ciljem promocije i poticanja mladih na sudjelovanje u političkom životu putem oblika participacije mladih istaknutih u ovoj analizi
- **Kreirati više političkih pozicija/uloga** za mlade unutar struktura vlasti kako bi se osigurala njihova uključenost u donošenje odluka na svim razinama vlasti.
- **Redovito praćenje i evaluacija politika te programa usmjerenih prema mladima** kako bi se osiguralo da postižu željene ciljeve i učinkovito potiču političku participaciju mladih.

Važno je naglasiti da je potrebno zajedničko djelovanje društva, uključujući obrazovne institucije, Vlast (na nacionalnoj i lokalnoj razini), civilno društvo i same mlade, kako bi se osigurala uspješna implementacija ovih preporuka te potaknula aktivna politička participacija mladih u Hrvatskoj.

TABLICE

Tablica: Veličina mjesta prebivališta ispitanika_ca

		N	%
Odgovori	Manje od 10.000 stanovnika	381	47,9
	Od 10.001 do 70.000 stanovnika	191	24,0
	Od 70.001 do 150.000 stanovnika (npr. Pula, Zadar)	22	2,8
	Od 150.001 do 500.000 stanovnika (npr. Rijeka, Osijek, Split)	56	7,0
	Više od 500.000 stanovnika (Zagreb)	145	18,2
	Total	795	100,0

Tablica: Pripadnost različitim manjinskim skupinama

	Smatraš li se:	Da	Ne	Ne želim odgovoriti	Ne znam
		%	%	%	%
Odgovori	... pripadnikom_com etničke manjine.	4,2	82,8	2,6	10,4
	... pripadnikom_com vjerske manjine.	17,2	76,5	1,6	4,7
	... pripadnikom_com nacionalne manjine.	10,9	83,3	1,6	4,2
	... osobom lezbijske, gej, biseksualne, ili neke druge spolne orijentacije osim heteroseksualne.	13,2	81,3	1,9	3,6
 transrodnom osobom.	1,3	96,9	1,0	0,9
	... osobom s invaliditetom.	1,5	96,9	0,9	0,8
	... osobom koja živi u ruralnoj sredini.	26,4	62,1	2,0	9,4
 osobom slabijeg socio-ekonomskog statusa.	8,9	81,6	2,1	7,3

Tablica: Deskriptivni pokazatelji i razlike između ispitanika_ca u odnosu na dob

	Dob	N	\bar{X}	SD	t	df	P**
Na lokalnoj razini (načelnica, gradonačelnik)	24-30	119	3,45	1,27	8,343	793	,000
	16-23	676	2,38	1,30			
Na regionalnoj razini (župan_ica)	24-30	119	2,87	1,21	6,748	155,22*	,000
	16-23	676	2,06	1,12			
Na nacionalnoj razini (Sabor, ministri_ce, predsjednik)	24-30	119	3,40	1,28	6,642	793	,000
	16-23	676	2,51	1,36			
Na europskoj razini (Europski parlament)	24-30	119	3,04	1,21	5,556	793	,000
	16-23	676	2,34	1,28			

*varijance uzorka nisu homogene; ** $p < 0,05$ (dvosmjerno testiranje)

Tablica: Upoznatost mladih s različitim oblicima političke participacije mladih

Odgovori	\bar{X}	s	Ne znam, nikad prije čuo_la	Loše sam upoznat_a	Donekle sam upoznat_a	Vrlo dobro sam upoznat_a	Odlčno sam upoznat_a
Vijeće učenika	2,95	1,25	10,2	23,9	37,5	17,6	10,8
Dječje gradsko vijeće	1,75	0,86	50,6	29,9	15,0	2,8	1,8
Savjet mladih (na razini općine/grada/županije)	2,13	1,23	35,3	31,8	22,1	5,9	4,8
Savjet za mlade Vlade RH	1,91	0,99	41,6	35,5	16,1	3,8	3,0
Nacionalno vijeće mladih	1,92	0,93	39,5	37,7	17,0	3,0	2,8

Studentski zbor	2,53	1,37	22,5	28,7	29,2	12,8	6,8
Mreža mladih savjetnika Pravobraniteljice za djecu	1,91	0,95	41,6	34,0	18,1	4,2	2,1
Forum 16+	1,49	0,60	64,5	25,4	7,5	1,8	0,8
UNICEF-ovi mladi ambasadori za prava djece i mladih	2,47	1,18	20,1	33,8	29,8	11,1	5,2
Kandidiranjem na lokalnim/parlamentarnim/predsjedničkim izborima	2,52	1,32	21,0	31,6	28,1	12,8	6,5
Kandidiranjem na izborima za parlament Europske unije	2,29	1,07	23,4	40,0	24,8	7,8	4,0

Tablica: Glasanje na izborima – ukupan uzorak

Odgovori	X̄	s	Bez prava glasovanja	Ne znam	Ne	Da
			%	%	%	%
Lokalni izbori 2021.	2,22	1,68	49.7	3.9	20.9	25.5
Parlamentarni izbori 2020.	2,08	1,59	54.3	4.0	20.6	21.0
Predsjednički izbori 2019.	2,06	1,64	56.9	2.9	17.9	22.4
Izbori za EU parlament 2019.	1,93	1,34	57.5	5.2	24.3	13.1

LITERATURA

1. Gambiroža Staković, V. (2021.) Pozicijski dokument Mreže mladih Hrvatske o radu s mladima. Izvor: [https://www.mmh.hr/uploads/positional-document/document/12/Pozicijski dokument o radu s mladima Mreza mladih Hrvatske 2021.pdf](https://www.mmh.hr/uploads/positional-document/document/12/Pozicijski_dokument_o_rad_u_s_mladima_Mreza_mladih_Hrvatske_2021.pdf) Preuzeto: 10.05.2023.
2. Gvozdanić, A. et. al. (2019.) Istraživanje mladih u Hrvatskoj 2018./2019. Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert.
3. <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ufzg:2024/datastream/PDF/view>
4. Ilišin, V. (2003.) *Politička participacija mladih i politika prema mladima: Hrvatska u europskom kontekstu*. Politička misao, Vol XL, (2003.), br. 3, str. 37–57
5. Ilišin, V. I Spajić Vrkaš, V. (2017.) Generacija osujećenih: Mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća Izvor: <file:///C:/Users/korisnik/Downloads/Generacija%20osuje%C4%87enih.pdf> Preuzeto: 15.05.2023
6. Ilišin, V. (2015). „Paradoksi demokratskog potencijala suvremene generacije mladih“, u: Vlasta Ilišin, Anja Gvozdanić i Dunja Potočnik (ur.). Demokratski potencijali mladih u Hrvatskoj. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo: 15-45.
7. Jeđud Borić, I. et. al. (2017.) Poštujmo, uključimo, uvažimo – Analiza stanja dječje participacije u Hrvatskoj. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku. Izvor: [https://www.unicef.org/croatia/media/611/file/Po%C5%A1tujmo%2C uklju%C4%8Dimo%2C uva%C5%BEimo %E2%80%93 analiza stanja dje%C4%8Dje participacije u Hrvatskoj .pdf](https://www.unicef.org/croatia/media/611/file/Po%C5%A1tujmo%2C_uklju%C4%8Dimo%2C_uva%C5%BEimo_%E2%80%93_analiza_stanja_dje%C4%8Dje_participacije_u_Hrvatskoj_.pdf) Preuzeto: 15.02.2023.
8. Kovačić, M. i Vrbat, Ivana (2014). „'Znam da ništa ne znam': politička kompetencija i politička participacija među mladima u Zagrebu“. Suvremene teme, 7(1): 56-76.

9. Leksikografski zavod Miroslav Krleža – političke stranke. Izvor: <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=49237> Preuzeto: 16.02.2023.
10. Nacionalno vijeće učenika Republike Hrvatske. Izvor: <http://nvrh.skole.hr/nvrh> Preuzeto: 15.02.2023.
11. Odluka o osnivanju Savjeta za mlade Vlade Republike Hrvatske. Izvor: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_03_26_572.html Preuzeto: 15.02.2023.
12. Orešković, K. (ur.) (2021.) Teorija i praksa rada s mladima. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.
13. Orešković, K., Gambiroža Staković, V. i Tukara Komljenović, J. (2022.) Gle što MOGU – mladi odlučuju, govore i utječu: Strukturirani dijalog s mladima i lokalne konzultacije sa sektorom mladih. Nalazi s terena – prioriteti i potrebe mladih. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.
14. Sočo, A. (2019.) Priručnik za rad s vijećima učenika uz korištenje Dijaloga EU s mladima. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske. Izvor: https://www.mmh.hr/uploads/publication/pdf/16/Priru%C4%8Dnik_za_rad_s_vije%C4%87i-ma_u%C4%8Denika_uz_kori%C5%A1tenje_Dijaloga_EU_s_mladima.pdf Preuzeto: 15.02.2023.
15. Vujčić, V. (2000.) *Politička participacija*. Politička misao, Vol. XXXVII, br. I. str. 115-140 Izvor: <https://hrcak.srce.hr/file/43382> Preuzeto: 15.05.2023.
16. Youth Wiki – National Youth Councils. Izvor: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/comparative-overviews/participation/national-youth-councils/2019> Preuzeto: 15.02.2023.
17. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20, 151/22). Izvor: <https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli> Preuzeto: 15.02.2023.
18. Zakon o savjetima mladih (NN 41/14) Izvor: <https://www.zakon.hr/z/716/Zakon-o-savjetima-mladih> Preuzeto: 15.02.2023.
19. Zakon o studentskom zboru i drugim studentskim organizacijama. Izvor: <https://www.zakon.hr/z/1843/Zakon-o-studentskom-zboru-i-drugim-studentskim-organizacijama-> Preuzeto: 15.02.2023.

